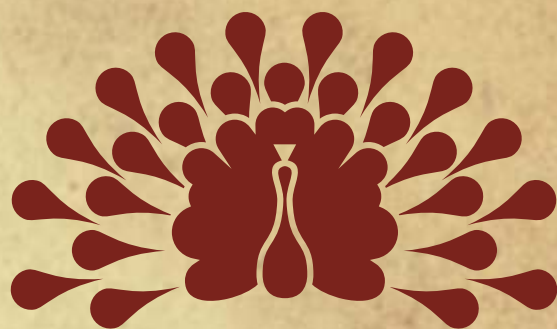

A R R E L S   D E   F U T U R

A L C O I
C A P I T A L
C U L T U R A L
V A L E N C I A N A

2 0 2 0 - 2 0 2 1

15

Prefaci

La via de la cultura, per Javier Llopis

La presentació de la candidatura d'Alcoi a Capital Cultural Valenciana vol consolidar el paper de la cultura com a element de revitalització econòmica · El volum d'activitats culturals organitzades a Alcoi supera àmpliament al de ciutats de grandària mitjana i al de nombroses capitals de província.

La decisió de l'Ajuntament de presentar la candidatura d'Alcoi a Capital Cultural Valenciana suposa una opció lògica i quasi obligada en una ciutat de prop de 60.000 habitants que presenta uns nivells d'activitat artística molt superiors als de moltes capitals de província i que ha apostat clarament per la cultura com un instrument de revitalització econòmica i de promoció exterior. La reobertura del CADA, amb una subseu de l'IVAM, és el punt d'arrancada perquè Alcoi aspire a convertir-se en una potent marca cultural. L'aprovació de la petició de capitalitat suposaria una espenta definitiva per a aquest projecte de futur.

La setmana passada, el govern municipal anunciava davant el Consell Local de Cultura la seua intenció de presentar la candidatura de la ciutat al títol de Capital Cultural Valenciana. Aquesta distinció és un segell anual creat per la Conselleria de Cultura l'any 2016, amb l'objectiu de reconèixer a aquelles poblacions que destaquen per fer una aposta ferma per la cultura com a instrument de cohesió social i foment econòmic. Amb aquest reconeixement, es vol promoure des de la Generalitat una descentralització de l'oferta cultural, millorar les comunicacions entre el govern autonòmic i els agents culturals de tot el territori valencià i garantir l'accés universal a la cultura. Gandia va ser triada com a primera capital per al període 2017/2018. Amb la incorporació de dues distincions, una per a municipis de més de 5.000 habitants i una altra per als de menys de 5.000 habitants, Sagunt i Potries foren les poblacions guardonades i, des del 25 d'abril de 2019, van ser Altea i Vilafranca les que van prendre el relleu fins al 25 d'abril de 2020.

L'obertura del CADA amb tres sales d'exposició diferents -Fundació CAM, IVAM i Ajuntament- de la qual ara es compleix un any va deixar molt clara l'aposta cultural d'Alcoi i la voluntat de convertir l'activitat artística en un dels seus eixos de futur. Cal subratllar una dada important, la recuperació de l'antic edifici del 'Monte de Piedad' es produïa en una ciutat que ja disposava de huit espais dedicats a mostres d'arts plàstiques, en els quals l'Ajuntament i entitats privades mantenen una programació estable amb una variada oferta de pintura, escultura o fotografia. A aquesta llista "oficial" cal afegir-li un nombre indeterminat d'establiments hostalers o d'institucions alcoianes que munten esporàdicament algun tipus d'oferta expositiva. Si sumem totes les exposicions celebrades al llarg de l'any, el resultat resulta sorprenent i ratifica un fet incontestable: pel que respecta a les arts plàstiques, Alcoi manté un nivell d'activitat molt superior del qual és habitual en una ciutat mitjana de 60.000 habitants.

Si els números de les arts plàstiques són espectaculars, tampoc es queden arrere altres manifestacions culturals. Alcoi és una plaça teatral de primer rang, que acull cada any la Mostra de Teatre Valencià i que ofereix una programació continuada en la qual participen companyies professionals i amateurs. Aquesta oferta es veu ampliada contínuament amb propostes aïllades, llançades des de la inesgotable pedrera d'actors i directors que posseeix una ciutat a la qual ningú li discuteix el títol de capital teatral valenciana. Una cosa molt semblant passa amb la música. Al costat de les quatre bandes i la Simfònica, les temporades de l'Associació d'Amics de la Música s'han consolidat com una possibilitat que els alcoians accedisquen a esdeveniments musicals de primera categoria. A més, un associació cultural privada manté una programació estable de recitals de jazz i en els últims anys s'ha produït una autèntica florida de cantautors i de grups de rock i pop, que han marcat tendència en els circuits de la Comunitat Valenciana i Catalunya.

Aquesta hiperactivitat s'estén a tots els camps de la creació. Al llarg de l'últim any a Alcoi s'han publicat una trentena de llibres de temàtica local, en els quals hi ha espai per a tot: obres històriques, ficció, humor i poesia. Amb el suport de les institucions o recorrent a mètodes d'autoedició, un bon nombre d'autors ha posat al carrer obres que solen tindre una bona resposta de públic. La pedrera d'escriptors alcoians es va ampliant any a any amb noves aportacions de joves que s'uneixen als noms clàssics.

Només el sector audiovisual es queda fora d'aquest "boom" cultural. Encara que la ciutat disposa d'un bon nombre de directors i de productors, la falta de canals d'exhibició dificulta el seu desenvolupament a nivell local. Alguna cosa semblant passa amb el cinema, reduït a les sales comercials i sense cap mena de suport institucional per a l'exhibició d'aquelles pel·lícules que ofereixen continguts més alternatius o innovadors. Davant l'evidència incontestable que Alcoi és un excepcional generador d'activitat cultural, l'aprovació per part de la Generalitat del títol de Capital Cultural Valenciana suposaria un recolzament definitiu a aquesta línia de treball desenvolupada amb gran intensitat per l'actual equip de govern municipal. Conceptes com el de "indústria cultural" han cobrat un nou significat en les actuals estratègies de desenvolupament de les ciutats. Exemples com els viscuts a Màlaga confirmen que la cultura pot ser un element d'atracció del turisme i de revitalització econòmica. Alcoi està en aqueix punt just en el qual la cultura aspira a trencar les barreres estrictament locals i comarcals, per a convertir-se en un punt d'atracció a nivell autonòmic.

Article publicat en el diari EL GRAT de la 1ª quinzena de desembre 2019

Índex

Apunt sobre la ciutat d'Alcoi

- Activitat de promoció i producció cultural
- Recursos educatius i socials confluents amb la Cultura
  - Entitats socials
  - Recursos educatius
- El Patrimoni com a eix de la riquesa cultural
  - Patrimoni arqueològic
  - Patrimoni arquitectònic
  - Patrimoni industrial
  - La ciutat dels ponts
  - Museus
  - Patrimoni musical
  - Patrimoni documental
- El valor singular del Patrimoni Immaterial
- Les connexions entre Patrimoni Natural i Patrimoni Cultural
- El fenomen festiu com a part indestriable de la personalitat cultural
- La Promoció Turística com a oportunitat d'acció cultural
- El factor participatiu com a eix de les polítiques culturals avançades
- Annex d'inversió en programes culturals. 2014-2019

Projecte

ARRELS DE FUTUR

Alcoi Capital Cultural Valenciana 2020-2021.

1 Accions iniciades i d'immediata implementació

2 Línies mestres afegides com a proposta específica

I Objectiu: La fertilitat cultural de les bones pràctiques impulsores de la participació cultural

II Objectiu: La projecció històrica de la societat industrial com a factor de retrobament cultural

III Línies d'inversió transversal o específica als programes del projecte de pressupost municipal 2020

Annex

Apunt sobre la ciutat d'Alcoi

Alcoi és una ciutat amb llarga i intensa trajectòria quant a la producció i la promoció cultural, qüestions fonamentades tant en la dinàmica social pròpia amb que habitualment s'identifiquen les societats avançades, com en la configuració dinàmica de la realitat quotidiana que permet a la ciutadania trobar-se amb un ampli ventall de recursos, no només culturals sinó educatius, turístics i patrimonials, entre altres, que han sorgit des del mateix teixit social i que, amb aquesta perspectiva, ens arriba com a llegat heterogeni d'institucions, entitats de molt diferent caràcter i tot amb un elevat grau d'estabilitat al llarg del temps. Aquesta pluralitat s'expressa, positivament, amb tot un continu d'iniciatives culturals puntuals però també cíclics, de tots els formats i amb objectius que, conjuntament, conflueixen i donen per resultat un dinamisme remarcable. Al remat, allò que podria ser un «totum revolutum» té la virtut de fer-se conscient i, a partir d'ací, erigir-se en factor configurador de la personalitat col·lectiva.

Agafem ara un poc de la necessària perspectiva definint alguns trets del territori: una ciutat de dimensió reduïda si es compara amb entorns metropolitans, però cap de comarca i amb massa crítica, culturalment parlant, i posseïdora d'uns trets molt definits quant a personalitat que, amb mires estretes, algú podria considerar com d'autopercepció sobredimensionada. Pel contrari, pot igualment considerar-se com a factor útil per a la fecunditat cultural ja que compta amb un fort arrelament social fruit d'una evolució històrica singular. Comptar amb una forta societat civil, al remat, té clares implicacions en tota la vida política i ciutadana, incloent-hi els apartats on considerem naturalment inserida l'activitat cultural.

Per centrar la qüestió, farem ara l'exercici d'un petit salt cap a l'etapa més recent, la de recuperació democràtica de la Cultura, allà pels anys huitanta, quan l'Animació Sociocultural deixava pas als inicis de la Gestió Cultural. Ací tenim el punt de partida d'una acció cultural municipal, amb limitats recursos i model de gestió a les palpentes després de dècades de foscor social, però amb potent vocació d'obertura a realitats retrobades o en procés de naixement accelerat, permeable i captat col·lectivament com imprescindible. De sobte, es demandaven no ja cases de cultura, sinó centres polivalents, espais d'encontre, d'exhibició o creació; tot això amb atenció posada simultàniament a l'avantguarda però amb els peus fermes als territoris físics i mentals.

Han passat anys, s'han creat o recuperat des de la iniciativa pública i, en casos remarcables, també des de la privada, equipaments i espais, programes i recursos, que han bastit en poques dècades el món cultural local i comarcal d'ara mateix. Alcoi ha fet camí mentre que al món s'ha destriat la diferència entre democratització cultural, democràcia cultural i, finalment, desenrotllament cultural. Podríem discutir complidament en quina fase ens trobem ara. Igualment ens han aplegat els ecos de les confluències i les topades dels sectors públics, els privats i de l'anomenat tercer sector, el del voluntariat social. A casa nostra, la ciutat ha millorat infraestructures; una generació ha deixat pas a la següent i la societat en què vivim és ja diferent, és una altra. S'ha fet un treball, s'ha format equip i s'han abocat il·lusions i recursos. Han estat moltes les aportacions personals, i cal agrair-les totes. S'han posat en marxa iniciatives valuoses, Alcoi ha participat en la creació de xarxes i ha establert contactes més enllà de les seues muntanyes. S'ha perdut, també cal dir-ho, alguna oportunitat de manera que elements n'hi ha per al judici: hemeroteques i arxius són plens de gom a gom de programacions, iniciatives o experiències de resultat valorable en distint concepte, però quasi segur que necessàries.

Aplegats ací, sense que les etapes estiguen ni molt menys superades en tots els àmbits, topem amb els problemes de la globalització i les realitats de les indústries culturals, la segmentació dels públics i l'era de les tecnologies a l'abast de tothom, si més no a l'àmbit de la nostra realitat pròxima. Els injustos condicionaments de la davallada econòmica cíclica -i present encara- obliga a buscar oportunitats ara com sempre.

És important, per això, buscar entre els formats clàssics i les noves tendències creatives el punt d'equilibri i concurrència entre allò social i allò cultural, entre la curiositat i la complicitat. I perdre la por a les agendes atapeïdes, que en Alcoi sovintegen, sinó encarar-les com un punt a favor de la diversitat i l'afany participatiu dels col·lectius com, per altra banda, és característic de la societat valenciana i obligació indestruïble per a la coordinació pública.

En aquest punt de l'esbós també cap una reflexió puntual: el repte de fer passes, mai no imposades sinó per lògica dels processos, i d'incidir participativament en les Arts i la Cultura. Potser això serà el nucli de futur de les societats avançades, autocrítiques i crítiques -una bona màxima d'Ovidi Montllor-, com vol ser-ho Alcoi. Parlar sense deixar de fer, valorar sempre d'on s'ha vingut, què hi ha lluny i a la vora, guaitar amb esperit d'aprenentatge. En aquest punt les institucions, és clar que de la mà dels actors socials, tenen oberts camins d'esforç i de trobada.

Cerquem, en aquest punt, els principals trets remarcables que decanta la societat alcoiana per a la Cultura, entesa sempre en el sentit més ampli, perquè ho fem servir com elements bàsics per a la definició i percepció del projecte que serà l'eix central de la Capitalitat Cultural proposada ara i ací.

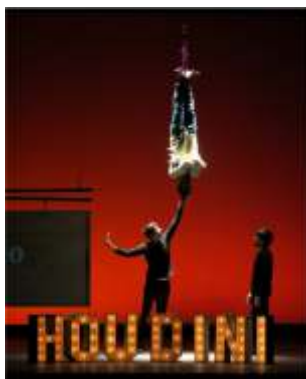

1.- Activitat de promoció i producció cultural

Sense cap exageració, pot assegurar-se que Alcoi disposa d'una oferta cultural al nivell de ciutats amb molta major població. Els motius, llargs d'enumerar, resideixen en una tradició molt forta d'iniciatives particulars, a la qual es sumava la pública, ara mateix majoritària, però sense decaure en cap moment, ans al contrari, l'aportació d'un prolífic teixit d'associacions que mantenen una intensa activitat anual. Les xifres anuals assoleixen amb escreix una base consolidada de més de cent mil espectadors i participants, globalment, sense comptar en aquest capítol l'activitat festera tot i els seus obvis lligams culturals.

D'entre les entitats, citades més endavant, podem citar les diverses musicals, grups de danses, grups de teatre amateur, llibreries amb activitat cultural directa, associacions de veïns, entitats culturals de marc específic o genèric i un llarg etcètera.

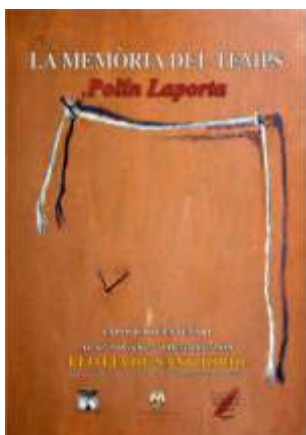
L'Ajuntament d'Alcoi o, per la seua banda, manté una **programació estable** en tots els vessants culturals, que ha crescut molt a mesura que han anat posant-se en servei instal·lacions i equipaments de nova trinxera o recuperats a partir de patrimoni arquitectònic:

Arts Plàstiques i Fotografia, amb un cicle expositiu en tots els espais a l'abast que es renova cada dos mesos, amb publicació de catàlegs i visites guiades, amb atenció ben especial als grans noms de l'art valencià més contemporani però també als joves creadors que s'obren camí en el món de la plàstica i la creació audiovisual.

Càtedra d'Art Contemporani Antoni Miró

Naix amb l'objectiu de promoure i contribuir al coneixement i la difusió de l'art contemporani, especialment valencià, per iniciativa de la Universitat d'Alacant, juntament amb Antoni Miró, l'Ajuntament d'Alcoi i l'Ajuntament d'Otos, que formalitzen la creació de la Càtedra d'Art Contemporani Antoni Miró.

La Càtedra d'Art Contemporani Antoni Miró és un nucli de reflexió, debat, recerca i divulgació en el camp de l'art plàstic contemporani, així com de les seues relacions amb el pensament i amb la resta de manifestacions artístiques: literatura, música, cinema... Les activitats de la càtedra es desenvoluparan en la Universitat d'Alacant i en els espais municipals d'Alcoi i d'Otos adequats per al desenvolupament d'activitats de la Càtedra.

La càtedra rep de l'Ajuntament d'Alcoi 6.000 € anuals mitjançant la signatura anual d'un conveni també anual. Sota la direcció de l'artista Antoni Miró i amb el suport de

l'organització i supervisió de l'Àrea de Cultura municipal, existeixen diversos Cicles Expositius amb una partida pressupostària global de 60.000 €.

“En Alcoi, i amb cíclica insistència, l'art ens ve a visitar. Sí, els cicles expositius confirmen una clara voluntat d'aproximar l'art arreu la geografia local, i tenint en compte, tant la diversitat com l'abast de cadascuna de les propostes que s'hi han presentat. Així doncs, la pluralitat de manifestacions artístiques ha estat la singular manera d'atendre, també, i amb garanties, les més diverses voluntats quant als gustos i preferències dels ciutadans. Artistes i obres de gran qualitat, també però amb diverses maneres i estils en l'abordatge del fet creatiu, han presidit, periòdicament, l'escena de la comunicació plàstica. I pensem, per això, que som una mica afortunats, i en tenim la voluntat de referir-ho per a què puga ser compartit per tothom.” (Josep Sou director de la Càtedra d'Antoni Miró)

Premis Llançadora per a creadors, a l'IVAM CADA ALCOI

Els creadors de diferents disciplines han presentat la seua candidatura als Premis Llançadora que, per primera vegada, s'han posat en marxa a l'IVAM CADA ALCOI, segons iniciativa aprovada oficialment per la Junta de Govern de l'Ajuntament d'Alcoi. S'hi han dotat 30.000 euros, distribuïts per igual en tres premis individuals adreçats a creadors i creadores que desenvolupen la seua tasca en el món de la música, les arts plàstiques, escèniques i el vídeo-art.

Unes innovadores ajudes amb una quantia notable perquè els creadors realitzen els seus projectes a l'edifici alcoià de l'antic Monte de Piedad com a residents, i que han estat creades amb la col·laboració d'entitats i de reconegudes protagonistes del món cultural. Ajudes individuals de 10.000 euros per a creadors de l'àmbit de la música, arts escèniques i vídeo-art que permeten als artistes desenvolupar un projecte en l'IVAM CADA ALCOI, amb un espai posat a l'abast de més de 1000 m2 dins d'aquest edifici noble, d'estil modernista valencià, dedicat a la cultura, que s'inaugurava en novembre de 2018 i acull acull la primera subseu de l'Institut Valencià d'Art Modern (IVAM) a la Comunitat Valenciana.

El jurat que va decidir la concessió de les ajudes va estar format per l'Ajuntament, per representants de l'Institut Valencià d'Art Modern (IVAM), la Fundació CAM, la Universitat Politècnica de València, la Universitat d'Alacant, la Càtedra Antoni Miró d'Art Contemporani i l'Escola d'Art i Superior de Disseny d'Alcoi, totes elles entitats amb relleu cultural i docent que han col·laborat des de l'inici en la concepció i conceptualització d'aquestes ajudes Llançadora.

Parlem d'un tipus de suport desconegut fins ara en una ciutat com Alcoi, tant per la seua elevada quantia econòmica com per les possibilitats que ofereix als creadors en l'ús

d'instal·lacions i que, en aquest cas, troben a Alcoi un contenidor cultural referent com ho és l'IVAM CADA, des d'on projectar la seua obra a tota la Comunitat Valenciana i Espanya Val a dir que són ajudes obertes a creadors de tot el territori estatal que vinguen a desenvolupar les seues creacions a Alcoi. S'ha treballat molt i, sobretot, amb molta gent perquè aquestes iniciatives Llançadora siga un exemple per a altres ciutats i ja pot afirmar-se que impulsen de manera decidida eixa factoria creativa que es Alcoi.

En aquesta primera convocatòria, els artistes i projectes premiats han segut Mónica Jover Calvo, amb la seua instal·lació 'Hilando...el tiempo', Estela Tormo Requena (Júlia), amb la gravació del disc 'Casa' i Eduard Comelles Allué, amb la seua instal·lació 'Trencar el silenci'.

Teatre i, en general, Arts Escèniques, clàssic i modern, comercial o de contingut social, amb una programació professional de temporada a les sales públiques (Teatre Calderón, Teatre Principal, Centre Cultural) o d'accés públic municipal mitjançant conveni vigent (Teatre Salesians). La programació té possibilitat així de ser variada quant a formats (petit-mitjà-gran) i suficientment densa com per oferir opció a tots els públics o, idealment, crear-ne de nous. En aquest sentit la inclusió d'Alcoi al Circuit Cultural Valencià (de la qual n'és fundador des de primera hora als inicis dels anys 90 del passat segle), la connexió a través de la Xarxa Alcover amb realitats escèniques externes però del mateix àmbit lingüístic o, des de fa una dècada, la presència activa en fòrums de geografia estatal (Red Española de Teatros y Auditorios de Titularidad Pública, Coordinadora de Ferias de Artes Escénicas del Estado Español) aporta un plus molt valuós d'amplitud de mires i d'oportunitats quant a l'accés a productes escènics de gran abast o a línies promocionals o d'ajuts i patrocinis que li són més que necessaris a una ciutat com aquesta.

La temporada es tanca, a més, amb la **Fira d'Arts Escèniques de la Comunitat Valenciana**, que sota la marca **Mostra de Teatre d'Alcoi**, és alhora mercat professional per a les companyies valencianes, finestra d'oportunitat per a les produccions d'altres procedències que volen girar pel nostre territori, pels programadors i distribuïdors que es citen a Alcoi en gran nombre per conèixer-les o contractar-les i, també val a dir-ho, és al remat un festival ben trobat pel públic de la comarca, que pot accedir amb facilitat a una programació especial com la que la Mostra li posa a l'abast any rere any, en sales i a l'aire lliure, per a totes les edats i des de fa quasi tres dècades.

La **Mostra de Teatre Escolar**, que arribarà a la quarta edició, i l'Escola Municipal de Teatre, amb cinc anys de funcionament i, des de 2019, amb gestió directa municipal, són iniciatives en consolidació que han d'aportar, per una banda nous públics i de noves generacions, però per altra, fins i tot una continuïtat en la tradició d'Alcoi com a ciutat bressol d'artistes i creadors escènics, com ho ha estat fins ara.

Un punt de relleu és també el teatre no professional, al qual s'hi dediquen com a opció d'oci i socialització un ampli ventall d'entitats locals, que fan ús posteriorment dels diferents espais públics i privats de la ciutat, i de la comarca, per donar a conèixer les seues inquietuds pujades a escena.

El veterà **Premi de Teatre Ciutat d'Alcoi**, amb quaranta-cinc edicions i quasi mig segle d'existència, és una de les referències per a la creació dramàtica que traspasa clarament les fronteres locals i abasta l'interès de tot el territori de cultura i llengua pròpia compartida. Les edicions anuals dels textos premiats i la posada en escena que també sovinteja, marquen l'interès de la convocatòria i esperonen la participació dels autors en la convocatòria.

Per altra banda, i molt destacable per ser en gran mesura identificatiu del teatre alcoià tradicional, el Sainet Fester és un subgènere teatral nascut i circumscrit en gran mesura a Alcoi, on té bastant presència al llarg de l'any de la mà de les diferents agrupacions locals de teatre amateur o de grups sorgits en el si de diferents entitats culturals, festeres o no. En la versió alcoiana sobrepasa el tradicional col·loqui i inclús el sainet valencià clàssic, llunyanament relacionat amb l'entremés castellà. Té un valor antropològic, social i lingüístic destacable, com un document viu d'èpoques anteriors, sense perdre de vista que en els darrers anys ha sorgit una escola d'autors que intenten mantenir aquest teatre apegat a la realitat actual i defugir el perill del desfasament temporal d'arguments i situacions, per bé que l'estructura dramàtica i la concepció formal són els de sempre. Val a dir que el seu àmbit d'influència està limitat per la necessària complicitat del públic però això, si més no a nivell local, no és cap factor negatiu i acaba per constituir un dels principals atractius per a la seua supervivència; ho prova el sorgiment de gèneres paral·lels sorgits en els darrers anys (com ara els anomenats "Monòlegs de l'Alcoiana"), molt menys centrat en la temàtica festera però igualment costumista, que amplia la base del públic del sainet ortodox.

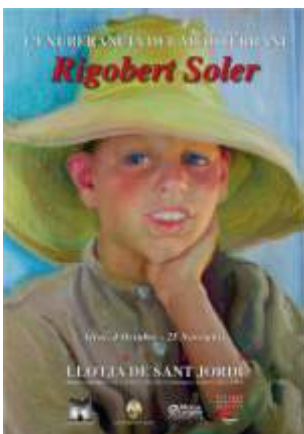
Per altra banda, 2019 ha vist l'aparició d'una altra fita remarcable al calendari teatral local: el **Festival de Teatre Amateur Teatram**; un projecte que fins ara estava en fase embrionària i que, finalment, en aquest any ha pogut concretar-se a partir d'una iniciativa que quallava al si del **Consell de Cultura**, a través de la seua Comissió d'Arts Escèniques. Teatram s'ha desplegat amb força èxit i repercussió durant els mesos de novembre-desembre i han participat la gran majoria dels grups de teatre no professional de la ciutat, per la qual cosa s'anuncia ja una segona edició més ambiciosa on, com a novetat i camí lògic de creixença, s'oferirà participar a grups forans de prestigi dins d'aquest camp de l'activitat teatral amb fort arrel social.

Música.

Un dels punts forts de la producció local, que ocupa bona part de les agendes de les sales culturals alcoianes. A banda de l'intensíssima presència de les quatre bandes locals consolidades (Primitiva, Nova, Unió i Serpis), o de les moltes formacions que fan conreu del folklore més variat com a objectiu de la seua activitat; de les corals, l'orquestra simfònica resident al Teatre Calderón o les formacions de jazz, de pop, de cançó, de rock i, en definitiva, de tots els gèneres musicals, cal destacar ací la programació que arriba de produccions professionals quant a lírica, música simfònica, de cambra o música d'arrel, tant per part de promoció municipal com en col·laboracions que sovintegen i ja podem considerar estables, amb entitats musicals locals.

La música constitueix la majoria de l'activitat cultural a la ciutat i la seua varietat de formats, estils, gèneres i públics li atorga una fortalesa que la fa sobreeixir, de continu, en el panorama cultural d'Alcoi.

Publicacions, amb prop de 20 edicions anuals de catàlegs artístics i una xifra notable afegida d'obres de recerca o de creació literària, musical, dramàtica..., sorgides de la vocació investigadora i de l'impuls que les lletres mantenen des de fa moltes dècades en la societat alcoiana. Tenen especial relleu les edicions sobre temes culturals o personalitats vinculades o nascudes a la ciutat, així com l'estudi dels diferents camps socials, econòmics o de la història recent i antiga d'aquestes terres.

Celebracions com la **Festa del Llibre** –en abril- o la Fira del Llibre en València –pels voltants del 9 d'Octubre-, així com l'activitat incansable de les entitats vinculades al camp de la història i l'estudi del patrimoni local, animen un mercat que manté un perpetu interès als aparadors de les llibreries.

2.- Recursos educatius i socials confluents amb la Cultura

Alcoi va ser una de les primeres poblacions del nou Regne de València en disposar d'escoles municipals a mitjans del segle XIII. Des de llavors, el creixement demogràfic i les necessitats de formació de la mà d'obra industrial afavoriren la instal·lació de quantitat de centres de formació de tota mena (públics o privats, humanístics o tècnics).

Actualment la ciutat compta amb dos campus universitaris (Universitat Politècnica de València i Universitat d'Alacant), diverses càtedres universitàries (com la Càtedra d'Art Contemporani Antoni Miró), conservatoris municipals de Música i Dansa, quatre instituts de Secundària o FP, una Escola Superior de Disseny, una Escola Oficial d'Idiomes, una Escola d'Adults, una Escola Municipal de Belles Arts, una Escola Municipal de Teatre i unes Aules de la Tercera Edat, a banda dels centres d'educació primària i secundària de titularitat pública o concertats de titularitat privada.

La població escolar d'Alcoi, sumant tots els nivells i amb tan gran diversitat d'oferta, constitueix un altíssim percentatge del cens, sense comptar que gràcies a aquesta diversitat d'oferta formativa, Alcoi és centre d'atracció per l'alumnat més divers, de comarques pròximes però també d'altres zones de l'Estat i, darrerament, d'alumnes estrangers que completen ací els seus plans d'estudis. El dinamisme social, cultural –i econòmic– que el món educatiu aporta a la ciutat es troba entre els factors que generen optimisme quant al futur i el progrés d'Alcoi, més encara quan s'observa una evolució creixent i sostinguda.

3.- El Patrimoni com a eix de la riquesa cultural

L'extensió dels recursos amb que compta la ciutat d'Alcoi, inserits a més en una comarca també molt rica en aquest aspecte, aconsella fer una classificació en aquest apartat que presentem, no obstant, conscients de la seua unicitat indefugible.

PATRIMONI ARQUEOLÒGIC

Pintures rupestres de la Sarga

Extraordinari conjunt d'art prehistòric descobert en 1951 en uns abrics rocosos del Barranc de la Cova Foradada, pròxims al caseriu de la Sarga, als quals hi ha representats tres dels horitzons artístics prehistòrics de la façana oriental de la península Ibèrica –Art Macro-esquemàtic, Art Llevantí i Art Esquemàtic–, clarament diferenciats pel seu color, tipus d'execució i temàtica. Bé d'Interés Cultural, i en 1998 van ser declarades "Patrimoni de la Humanitat" per la UNESCO. L'Ajuntament d'Alcoi, per mitjà del Museu Arqueològic, protegeix aquest conjunt i organitza visites guiades.

El poblat ibèric del Puig

Bon exemple de **poblat fortificat en altura d'època ibèrica**, entre els segles VII i IV aC, amb una extensió pròxima a les 1,5 ha on devien viure unes tres-centes persones. Conegut aquest jaciment des de la dècada de 1910, ha estat objecte d'excavacions al llarg de més de cent anys. Juntament amb la Serreta és un referent que ha contribuït de manera excepcional al coneixement de la cultura ibèrica a les terres valencianes. Una de les cases més interessants d'aquest poblat ha estat objecte d'una virtualització consistent en un recorregut tridimensional mitjançant ulleres de visió 3D que es pot visionar al Museu Arqueològic Municipal d'Alcoi.

La Serreta

Important emplaçament iber ubicat als termes d'Alcoi, Cocentaina i Penàguila, que constitueix un **doblet jaciment: poblat i santuari**. Va ser descobert el 1917 i declarat Monument Históricoartístic el 1931. Els principals materials estan dipositats al Museu Arqueològic, entre ells els sis ploms escrits en alfabet grecoibèric i la divinitat de la Serreta. El jaciment també ha proporcionat interessants terracotes i ceràmiques ibèriques, i d'importació.

PATRIMONI ARQUITECTÒNIC

Recinte medieval

El creixement urbanístic del segle XIX va provocar l'enderrocament de les muralles medievals, encara que recentment s'han recuperat alguns trams. Així es conserven la **torre de na Valora, la de l'Andana, la de N'Aiça i la de Riquer** (que era, al mateix temps, la porta d'accés a la població per l'antic camí de Castella o de Madrid) i el portal de Fraga. Fora de la ciutat, destaca l'impressionant castell de Barxell (segle XIII), que domina la partida del seu nom i és una fortificació cristiana creada per a controlar la població mudèjar de la contornada.

Cementeri municipal

En 1885 comença a habilitar-se aquest recinte mortuori, que es convertirà en un autèntic espai de representació de la societat industrial alcoiana. La zona amb una major riquesa i varietat artística és la dels panteons, autèntiques microarquitectures on els diversos artistes tindran una considerable llibertat creativa i on és evident una evolució en els estils artístics: eclecticisme, historicisme, modernisme nouveau i secession, déco i racionalisme. Aquests valors patrimonials han permès que, des de 2012, forme part de la **Ruta Europea de Cementeris**, considerada Itinerari Cultural pel Consell d'Europa. L'Ajuntament programa regularment la ruta "Alcoi: la ciutat adormida" en què el visitant descobreix aquest patrimoni.

La ciutat del Modernisme

Alcoi forma part de la **Ruta Europea del Modernisme** gràcies al seu ric patrimoni modernista. Cal destacar, entre molts altres edificis, l'antic **Parc de Bombers** (1915, estil art nouveau amb decoracions llaurades sobre pedra i una acurada composició simètrica); la "**Casa del Pavo**" (1908, un dels edificis privats més emblemàtics d'Alcoi); la **Casa Laporta** (1904, edifici que adopta les formes d'un art nouveau no recarregat, on destaca la façana amb un mirador volat d'acer laminat i la combinació de carreus amb el revestit de manisetes verdes bisellades, a més de les pintures murals en el vestíbul i l'escala); el "**Círculo Industrial**" (1904, amb façana modernista amb certa influència vienesa; a l'interior hi ha diferents espais decorats, on són presents els estils secession, art déco i art nouveau, com la Biblioteca i el Saló Rotonda, davall del qual trobem una gruta artificial de 1896); l'actual **Conservatori de Música i Dansa**, antic palauet de la família Garcia Peidro "Escaló" (1906, edifici amb façana de carreus, decoració de coûps de fuet, vegetació esculpida, miradors de ferro laminat, etc., i a l'interior, pintures murals, ebenisteria, capitells, ceràmiques, paviment hidràulic, etc.; l'antiga **subestació elèctrica** (1910, amb detalls secession, edifici actualment rehabilitat i reconvertit en hotel); l'antiga casa de l'arquitecte **Timoteu Briet** (1910, bon exemple de la seua concepció de la Seccion vienesa, mitjançant la introducció d'una simbologia geomètrica estilitzada, i amb alguns detalls florals que recorden l'arquitectura de Domènech i Muntaner).

Per a potenciar aquest patrimoni modernista, en els últims dos anys l'Ajuntament ha organitzat, amb un gran èxit de participació, la **Setmana Modernista** en què centenars de veïns i visitants han omplert els carrers d'Alcoi amb els seus vestits modernistes, alhora que els comerços han elaborat diverses propostes en aquest sentit. La Setmana del 2018 ha comptat amb quantitat d'activitats populars i culturals, entre elles una exposició sobre l'escultor Llorenç Ridaura i la publicació de la seua biografia i catàleg de la seua obra.

Edificis religiosos

Pel que fa als temples, els més monumentals foren enderrocats durant la Guerra Civil (església gòtica de Sant Agustí i barroques de Sant Francesc i Santa Maria); tot i això encara resten alguns edificis religiosos, com ara l'església i convent del Sant Sepulcre (fundat pel patriarca Joan de Ribera en 1595, amb algunes interessants relíquies, com ara una còpia del Sant Sudari); la capella de Sant Miquel (construïda en 1790 i ampliada en 1875, dedicada al patró del gremi tèxtil); el santuari de la Font Roja (1886-1891); l'antiga capella de la Mare de Déu dels Desemparats, actual Casal de Nadal (edifici neoclàssic de mitjans del XIX que substituïa la capella medieval de l'Assumpció); la capella de l'antic Asil d'Ancians (1891-1893, d'estil neoromànic, rehabilitada per La Llum de les Imatges); l'església de Sant Jordi (1921, a partir del projecte d'estil neobizantí de l'arquitecte Timoteu Briet en 1913) i el santuari de Maria Auxiliadora (1931)

Altres edificis singulars

L'actual **Palau de Justícia** ocupa l'edifici de l'antic hospital del segle XVIII, construït alhora sobre les restes de l'antiga parròquia medieval. Conserva elements singulars del romànic meridional valencià.

La **Casa Consistorial** és un edifici d'estil academicista (1846-1863) construït sobre l'espai que va ocupar el convent de Sant Agustí. Hi conserva pintures i escultures de Fernando Cabrera Cantó, Ramón Castañer, Adolfo Durà, Plácido Francés, Edmundo Jordà, Antoni Miró, Emilio Sala i de diferents autors contemporanis.

La **Plaça de Dins** conserva els arcs classicistes del segle XVIII del nou claustre del convent de Sant Agustí (abans gòtic, com es pot observar en un arc d'entrada a la dita plaça).

La **Llotja de Sant Jordi** és un espai multidisciplinar dissenyat per l'arquitecte i enginyer Santiago Calatrava (1992-1997), en què domina la seua impressionant volta de successius arcs parabòlics característics de Calatrava.

PATRIMONI INDUSTRIAL

Alcoi va ser una ciutat amb una especial rellevància en la Revolució Industrial, especialment en els sectors tèxtil, metal·lúrgic i paperer. Actualment, encara perdura tota l'estructura que conformava aquest enclavament industrial que es va adaptar amb gran habilitat a l'orografia per l'aprofitament de l'energia hidràulica. Poden distingir-se tres grans àrees industrials: conca del Barxell, conca del Molinar i enclavament urbà.

El conjunt històric industrial del Molinar està declarat com a Bé d'Interés Cultural. Entre el conjunt d'edificis d'aquesta conca destaquen la **Font del Molinar** (1912, presidida per una cúpula i un llanternó adornat amb franges de color), els **Molins del Ferro** (del segle XVIII) i **Els Solers** (de principis del segle XIX i fa pocs anys rehabilitat per a ser el futur centre d'interpretació del Molinar).

En la conca del riu Barxell també s'instal·laren quantitat de molins fariners, batans i molins paperers, però amb l'arribada de l'energia de vapor i l'electricitat moltes d'aquestes instal·lacions caigueren en desús.

Millor sort han tingut les instal·lacions industrials ubicades a l'actual nucli urbà d'Alcoi, perquè en la majoria de casos s'ha pogut dedicar a altres usos, com és el cas de les antigues fàbriques de Ferràndiz i Carbonell (1909-1942), rehabilitades i reconvertides en l'actual **Campus d'Alcoi de la Universitat Politècnica de València**, i l'antiga seu de **Papereres Reunides** (1930), actualment seu del Centre Europeu d'Empreses Innovadores (CEEI) i de l'Institut Tecnològic Tèxtil (AITEX).

D'aquesta activitat industrial també són reflex l'edifici de l'antiga sucursal del **Banc d'Espanya** (1927, actual Casa de Cultura), l'edifici de l'antic **Mont de Pietat i Caixa d'Estalvis d'Alcoi** (1909, actual IVAM CADA ALCOI), la "**Casa de la Bolla**" (1787-1790, edifici d'estil neoclàssic reformat en 1890, seu de l'antiga Reial Fàbrica de Draps), l'**Escola Industrial** (1923-1936, edifici d'estil classicista amb elements d'art déco, construït sobre els antics estenedors de la Reial Fàbrica, i destinat a escola tècnica per a formar operaris especialitzats i empresaris versats en les noves tècniques industrials; poc abans de la seua inauguració, en 1936, la Guerra Civil el va convertir l'edifici en quarter i, uns mesos més tard, en un hospital militar, denominat "sueco-noruego", com a conseqüència de l'ajuda humanitària que aquests països van fer arribar a la República espanyola), la **Cambrà de Comerç i Indústria** (1881, antiga seu de la Banca Vicens) i el **Palauet Albers** (1873, per encàrrec de l'industrial Rigoberto Albers Monllor; edifici d'estil classicista i eclèctic).

LA CIUTAT DELS PONTS

Els ponts són els elements principals pels quals s'identifica urbanísticament Alcoi, construccions d'enginyeria amb què se superen les irregularitats de l'orografia on s'assenta la ciutat. A vora riu, el centre urbà compta amb diversos ponts de carreus, la majoria del segle XVIII, que comunicaven Alcoi amb l'exterior. Amb el segle XIX començaren a construir ponts a major altura per a salvar els barrancs fluvials en el camí de comunicació amb València. El primer fou el **Pont de Maria Cristina** (1828-1838), d'estil medievalista, amb carreus i una alçària màxima de 27 m sobre el llit del riu Riquer, seguit del **Pont de Sant Roc** i el **de la Petxina**.

En substitució del mil·lenari Camí del Peix que comunicava Alcoi amb la Marina, a principis del segle XX es va construir el **Viaducte de Canalejas** salvant el riu Molinar (1907). És una estructura metàl·lica de 352 tones d'acer, que se sustenta sobre tres pilars i dos estreps; té 162 m de longitud i la seua alçària màxima originalment va ser de 54 m. Va representar a principis del XX una de les obres d'enginyeria més notables de l'estat.

El **Pont de Sant Jordi** (1925-1931), d'estil art déco, va ser un projecte innovador per l'ús de formigó armat encofrat i és el monument més representatiu de la ciutat. Té una alçària de 42 m sobre el llit del riu Riquer i 156 m de longitud. La seua construcció va suposar tota una revolució urbanística a Alcoi en permetre comunicar el centre urbà amb l'eixample projectat en 1876.

Dos ponts més moderns també són significatius de la ciutat. El **Pont Fernando Reig** és un dels ponts urbans més importants de la segona meitat del segle XX a Espanya i un dels ponts atirantats més destacats dels seus autors, els enginyers José Antonio Fernández Ordóñez i Julio Martínez Calzón. Va ser en el seu temps (1987) el pont de major llum del món amb tauler prefabricat. Més recentment, el **Pont Francisco Aura** comunica el centre històric amb el barri Zona Nord.

MUSEUS

Museu Arqueològic Municipal “Camil Visedo Moltó”

L'edifici que ocupa el Museu va ser abans la Casa de la Vila, seu del govern municipal. Palau d'estil renaixentista, construït entre 1572 i 1584, on destaca el pòrtic de columnes i l'acurat traçament de les finestres, és des de 1962 Monument d'Interés Artístic Nacional i des de 1945 seu del Museu, on es mostra la col·lecció d'arqueologia, amb peces destacades com les ceràmiques del Neolític i les inscripcions ibèriques sobre làmines de plom.

Altres centres museogràfics de la ciutat són: el Centre d'interpretació **Explora** (amb una visió global d'Alcoi a partir d'un antic edifici de tints a la vora del riu Riquer, i a més inclou la col·lecció de Paleontologia “Isurus”), el **MAF o Museu Alcoià de la Festa** (centre avantguardista d'introducció a la Festa de Moros i Cristians d'Alcoi), el MUBOMA o **Museu Provincial de Bombers** (ubicat a l'antiga “Fàbrica de Tacos”, tot un exemple de reconversió d'un gran edifici industrial en museu, on es conserva el patrimoni dels diferents parcs de bombers de la província d'Alacant), el **Refugi de Cervantes** (un dels més de 25 refugis construïts a Alcoi per a protegir la població civil dels atacs aeris durant la Guerra Civil; té més de 100 m de longitud i en ell s'han recreat dades i fotografies aèries dels atacs dels bombarders italians Savoia 79), el **Museu de la Ciència** de l'IES Pare Eduard Vitària, i el **Museu d'Olives “El Serpis”** (que recopila els elements més significatius de la història d'aquesta fàbrica d'olives farcides).

PATRIMONI MUSICAL

L'existència d'activitat musical a Alcoi es remunta segles enrere, vinculada als actes litúrgics en la parròquia de Santa Maria i en els tres convents que hi havia a la ciutat. A principis del segle XIX naix la primera banda musical, a partir de la Milícia Nacional, i a poc a poc sorgiran noves agrupacions musicals per la intensa activitat cultural d'una ciutat industrial i a la necessitat d'acompanyament musical de la Festa de Moros i Cristians. Actualment, Alcoi compta amb una **Orquestra Simfònica** (orquestra resident), **quatre bandes federades** (amb la respectiva escola de música), una orquestra de plectre (Harmònica Alcoiana), els **Conservatoris Municipals de Música i Dansa** i la dotació d'una **beca d'estudis musicals per a la realització d'estudis de perfeccionament musical** per a músics novells. L'antiguitat de moltes de les bandes alcoianes té reflex en el seu patrimoni documental, i algunes d'elles conserven documentació des de la seua fundació a mitjans del XIX. Això ha permés que el programa Música a la Llum, patrocinat per Bankia i organitzat per l'Institut Valencià de Cultura- Generalitat Valenciana i la Federació de Societats Musicals de la Comunitat Valenciana (FSMCMV), haja escollit la Societat Música Nova d'Alcoi com la primera entitat musical a l'hora de digitalitzar el seu patrimoni musical documental.

Cal destacar també, pel que fa a la difusió musical, l'activitat de l'associació **Amics de la Música d'Alcoi**, amb més de 25 anys de programació musical, així com d'altres agrupacions líriques com la **Societat El Trabajo**, la **Coral Polifònica**, el **Cor de Veus Blanques**, grups de música popular, com el **Grup de danses Carrascal** i el **Grup de danses Sant Jordi**, i diferents grups de dolçainers. També cal destacar la presència de grups de música actual i música electrònica, així com la programació estable del **Club de Jazz Mussol**.

Tota aquesta tradició musical també ha traspassat el terme local mitjançant dues figures musicals ben diferents. **Ovidi Montllor**, actor i cantant, va viure entre Alcoi i Barcelona fins la seua mort en 1995; va rebre l'Alta Distinció de la Generalitat Valenciana, el Miquelet d'Honor i la Medalla d'Or d'Alcoi, i com a actor va formar part de la companyia de Núria Espert i del Centre Dramàtic Nacional, i va rodar desenes de pel·lícules entre 1974 i 1992, com *Furtivos* (1975), *Hèctor* (1984) i *Amanece, que no es poco* (1988). Existeix una ruta que permet conèixer la seua vida i obra per mitjà d'un recorregut urbà per Alcoi basat en els textos de les seues cançons. **Camilo Sesto**, nom artístic de Camilo Blanes Cortés (Alcoi, 1946- Madrid 2019), cantant, productor musical i compositor, és considerat un dels artistes insígnia de la cançó melòdica. Gràcies a la seua activitat discogràfica en les dècades de 1970 i 1980, ha venut més de 100 milions de discos. En 1975 va produir i protagonitzar la versió espanyola de l'òpera rock *Jesucristo Superstar*.

En el camp de la música clàssica i de la composició contemporània, quasi sempre també lligades a la docència, **Amando Blanquer** és referent de la música valenciana de les darreres dècades del segle passat, sense oblidar el gran impacte cultural i social de la seua música creada expressament per a la festa de Moros i Cristians, amb l'aparició de gèneres específics a hores d'ara indefugibles, com la «marxa cristiana», que naix de la seua mà en 1958. Sense remuntar-nos a la plèiade de compositors d'entre segles XIX i XX, sinó d'ara mateix encara, un altre nom que és referència quant a la composició contemporània és **Javier Darías**, Premio Nacional 2018. Per altra banda, la interpretació té noms alcoians de tan relleu com **Enrique Llácer "Regolí"** o la pianista **Consuelo Colomer**.

PATRIMONI DOCUMENTAL

La **Xarxa de Biblioteques Públiques Municipals** disposa de més de 75.000 documents en les seues diferents seccions i serveis, quasi tots informatitzats i accessibles per mitjà del catàleg col·lectiu de la Xarxa de Lectura Pública Valenciana. En xifres, la Xarxa de Biblioteques compta amb uns 13.000 socis, realitza anualment al voltant de 45.000 préstecs de documents, i atén una mitjana de 300.000 visitants anuals. Aquest any 2018 s'ha inaugurat un nou concepte de biblioteca infantil temàtica, la **Biblioteca Tirisiti**, amb una decoració al·lusiva al tradicional personatge del betlem alcoià. Al mateix temps s'ha programat una intensa campanya d'animació lectora que superarà les 150 visites anuals de grups escolars.

L'**Arxiu Municipal** és considerat un dels més complets arxius de la Comunitat Valenciana, amb documentació des del segle XIII. Entre els documents més singulars que custodia cal destacar el «Llibre d'extravagants», document en paper valencià (xatívi) més antic que es conserva. En els últims anys s'ocupa també de la recuperació d'arxius fotogràfics i arxius audiovisuals.

BIVIA, el portal documental d'Alcoi, és un projecte de difusió digital del patrimoni documental de la ciutat dins del projecte general d'**Alcoi Smart City**.

BIVIA recull les col·leccions digitals procedents de fons municipals i entitats col·laboradores. La principal finalitat de BIVIA és augmentar la visibilitat i consulta del patrimoni documental alcoià amb l'objectiu d'impulsar la digitalització del patrimoni documental alcoià, fer visible la col·lecció local i facilitar els instruments per a la seua preservació digital. En poc més d'un any de funcionament, el portal ha rebut prop de 800.000 consultes i compta amb 60.000 documents referenciats i prop de mig milió de pàgines o imatges digitals.

4.- El valor singular del Patrimoni Immaterial

Alcoi compta amb un tresor cultural, de fort arrelament social, que constitueix un dels factors més singulars i valuosos del seu patrimoni, en aquest cas qualificat d'immaterial i reconegut oficialment des de fa anys. Es tracta del **Betlem de Tirisiti**.

Les seues representacions del Betlem de Tirisiti es celebren a la ciutat d'Alcoi des de fa segle i mig i són hereves, potser quasi úniques, d'una llarga tradició mediterrània de teatres de titella, format menut i temàtica amb elements populars i religiosos. El Betlem de Tirisiti prové, ben segurament, d'antigues representacions del naixement de Crist comunes a quasi tota Europa. El costum del betlem, entés genèricament com representació d'escenes amb figures en l'àmbit domèstic i pel solstici d'hivern, sembla arrelat a Itàlia des de molt antic, abans inclús del cristianisme. A partir de finals de l'Edat Mitjana, s'incorpora a la religió cristiana i pren volada i s'escampa als països veïns. Especialment intenses, en aquests segles, són les relacions de les riberes mediterrànies (Estats Pontificis, regne de Nàpols i Sicília...) amb els països hispànics de l'antiga Corona d'Aragó. Vist, doncs, un origen probable i centrant l'anàlisi a Alcoi, pot constatar-se que, a partir del substrat dels betlems tradicionals, enriquits amb figures animades a partir del segle XVIII, se'n plasmaria una mena molt especial de representació a meitat del segle XIX, just al punt de l'apogeu de la revolució alcoiana. Així es configura, doncs, un teatre de titella, de format menut, que reuneix elements argumentals religiosos comuns i coneguts, però també altres heterogenis, on s'hi reflecteixen costums locals o fets singulars, protagonitzats per personatges tipificats o altres que el públic pot fins i tot reconèixer.

Les vicissituds i els canvis socials de què ha estat testimoni aquest betlem, han sigut ben diverses. Algunes d'elles han quallat com a part de la representació en incorporar-s'hi a l'argument o mitjançant un personatge concret. No han faltat, tampoc, els parèntesis obligats per circumstàncies fortuïtes o sotrats polítics. Tanmateix, mai no ha arribat a perdre's el fil conductor de la tradició, i la presència de Tirisiti, cada Nadal, ha pogut afermar-se. L'actual etapa, tutelada per l'Ajuntament d'Alcoi que li confia les representacions a la Companyia La Dependent en 1990, ha significat un impuls i dignificació d'aquest singular teatre de titelles. S'ha fet evident que el Betlem té els arrels ben assentats en l'estima popular i que el nivell d'exigència, pel que fa a la seua conservació i difusió, creixen cada nova temporada. El públic es compta per milers i la demanda supera cada any l'oferta del Nadal anterior, obligant a anticipar les representacions ja fins els primers dies de desembre.

Un dels trets característics del betlem és el seu caràcter bilingüe. Parlariem, més exactament, d'una pràctica diglòssica. En efecte, en tot allò que pertoca a la narració

d'història sagrada, l'idioma que fa servir el narrador –i el posa en boca dels personatges- és exclusivament el castellà. En canvi, tots els diàlegs del narrador amb els personatges -fora del marc literal de la narració bíblica-, les explicacions d'escenes profanes o les diferents exhortacions al públic, són absolutament totes en valencià. És conegut com la llengua castellana s'havia fet amb l'exclusivitat de la representació oficial del missatge religiós des del segle XVIII. Val a dir que l'ús del valencià al Betlem de Tirisiti, encara que amb aquesta limitació anterior –o gràcies a ella- no ha patit entrebancs remarcables.

Dins del tempo accelerat, quasi frenètic, que desplega l'acció, és poden distingir dues parts ben definides: Les anomenades "Part Sacra" i "Part Costumista-Alcoiana", que es corresponen, respectivament, amb la narració del naixement de Crist, l'adoració i la fugida a Egipte i, en el cas de la segona, amb una sèrie d'escenes de contingut específicament alcoià o de costums populars reflectides sobre l'escena.

Quant a la **tècnica**, cal remarcar que els titelles són del tipus anomenat “de peu i vareta”. Això vol dir que els perots, muntats sobre varetes verticals, corren per l'escenari pel si d'unes guies practicades a la base d'aquesta, entre els diversos elements escènics. Els manipuladors, des de baix i a recer de les mirades del públic, imprimeixen amb aquesta limitació, certament important, els diversos moviments longitudinals, transversals i oscil·lacions de les figures, i apleguen a dotar-les d'una notable agilitat. Precisament aquesta manipulació característica és un dels factors que aporta més interès al Betlem de Tirisiti, perquè es tracta d'una tècnica quasi desapareguda en favor d'altres com el fil, el quant o el teatre negre.

De tots els que participen en l'obreta, només dos personatges prenen la paraula: Tirisiti, i el Sereno -aquest últim amb la intervenció limitada a una escena especialment participativa per part del públic-. Tots dos, Tirisiti i Sereno, parlen amb la veu matisada per una llengüeta metàl·lica que afina el to d'un mode agut, fins el punt de dificultar la comprensió d'allò que diuen i fer-se necessària la traducció per part d'una veu en off.

Com a **fons musical** de les escenes es fan servir cançons populars valencianes de Nadal. Existeix memòria d'actuacions en directe per part de formacions modestes (dolçaina, instruments de corda...) que van ser posteriorment substituïdes, a partir de la dècada dels seixanta, per música enregistrada. Per a tres escenes (l'Adoració, l'escena taurina i l'escena festera) s'utilitza música de pasdoble. A més de la música, cobren importància els efectes sonors que reforcen determinades accions de la trama.

Inicialment el personatge del venter no tenia altre nom que aquell que l'identifica amb el seu ofici. Però el fet és que el públic ha acabat identificant-lo amb allò que escolta quan el venter crida a la seua dona, Tereseta, filtrada la veu de l'actor

per la llengüeta metàl·lica que li és tan característica: “Tirisiti”. El nom del protagonista passaria, tot seguit, a anomenar el Betlem mateix. La intervenció del públic, com hem dit, és fonamental. L'espectacle pren, amb aquesta participació, un **caràcter interactiu** que pot arribar a allargar alguna escena (com la del sereno) o pot fins i tot motivar un canvi al text (el brindis del bou a algú del públic per part de Tirisiti), per exemple.

El total d'espectadors, en els últims anys, supera els trenta mil i les cues a la porta són tan característiques com els altres elements que envolten el Betlem. L'existència d'un temps d'ordenada espera, com a pas previ a l'accés a l'espectacle, és una cosa plenament assumida. Ni tan sols l'esquerpa temperatura de les vesprades d'hivern alcoianes sembla ser un obstacle. La ubicació del Betlem en un espai singular com és el Teatre Principal, edifici també decimonònic, tot i que rehabilitat i adaptat, aporta també un toc de melangia per als grans i facilita un lloc d'esplai amb atractiu afegit per als menuts, la pròxima Plaça de Dins, que fa més lleugera l'espera. La capacitat d'espectadors s'ha mantingut intencionalment limitada, per tal de no trencar la proporció entre la dimensió escènica, menuda, i el públic assistent. Com a consideració final, remarcarem el gran valor històric i antropològic del Betlem de Tirisiti d'Alcoi. Potser, juntament amb el Belén de la Tía Norica, de Cadis, són dos dels esdeveniments d'aquest format més singulars i antics de l'Estat Espanyol encara vius. Un trasplantament vigorós des d'una altra època que ens apropa a la societat alcoiana d'abans i, amb ella, a tots els valencians que ens han precedit. El Betlem de Tirisiti fou declarat com a primer **Bé d'Interés Cultural Immaterial valencià** (2002), que reconeixia l'Ajuntament com a òrgan tutelador. També compta amb l'**Alta Distinció al Mèrit Cultural de la Generalitat Valenciana**, així com un seguit de guardons de diferents sectors professionals i socials vinculats a la Cultura i el Turisme.

LA CAVALCADA DELS REIS D'ORIENT

A partir de la tradició cristiana medieval, de la patristica i l'apologètica, amb elements afegits de totes les cultures que l'han anat configurant en el context cultural europeu, per òsmosi o per incorporació, la Cavalcada Alcoiana apareix com la més antiga d'Espanya (continuitat des de 1885) i, des de quasi l'inici, s'emmarca en una trilogia molt consolidada que formen les desfilades de Pastorets i Pastorettes, el Ban Reial (nit del 4 de gener) i la Cavalcada dels Reis d'Orient de la vesprada-nit del 5 de gener, amb un epíleg de visites benèfiques per part dels personatges regis la diada oficial de la Festa de Reis, 6 de gener.

Com a trets particulars d'Alcoi, l'acte del Ban Reial, on un Ambaixador i un seguici de recollida de cartes anuncia l'arribada dels Reis l'endemà, té per fons un campament reial que ompli de llum la muntanya més pròxima a la ciutat. Allí serà on, ja de matí, les famílies portaran una multitud infantil

per visitar el Campament Reial i comprovar, a ull viu, com les missives i els paquets són a mans dels patges, com els camells esperen l'hora de la cavalcada i, en definitiva, com la il·lusió és més autèntica que mai ningú podia haver somniat.

La figura del patge negre, popular i multitudinària (vora quatre-cents joves voluntaris, joves, amb atuend característic i feina incansable durant les varies hores de la Cavalcada, sorpren al nouvingut per ser els encarregats del repartiment directe dels regals, pels balcons del trajecte de la desfilada. Val a dir que aquesta singularitat, així com la posada en escena general, el vestuari, la proximitat de Ses Majestats als xiquets, l'acte central de l'Adoració amb focs d'artifici i música de Haendel sonant al bell mig de la plaça, on s'ubica el betlem vivent per a l'acte, atorguen a la celebració un poderosíssim atractiu, indefugible per als alcoians i bona part de la comarca, però cada vegada més per a gent vinguda de no tan prop i que coneix i difon aquesta especial tradició que ha pogut compartir.

Com a factor que reforça el caràcter cultural de la Festa de Reis, ens trobem naturalment la música, amb composicions específiques i interpretada per les bandes alcoianes. També participen amb gran intensitat els grups folclòrics de danses, música d'arrel i col·lectius socials que, conjuntament, afegeixen participació multitudinària a tots els actes. Darrerament ha pres importància el cartell anunciador de la festa, que fa de pont amb el món de la plàstica i el disseny, tal com també passa amb el respectiu de la festa abrilenca de moros i cristians.

També cal incidir en que la Festa de Reis d'Alcoi ha defugit amb èxit i conscientment els elements descontextualitzats (publicitat, personatges i músiques no tradicionals...) i, en canvi, ha sabut integrar i incorporar amb naturalitat els elements orientalizants (camells, estrella, patges...) que la configuren tan singularment.

Desde 2002 està declarada com a **Festa d'Interés Turístic Nacional**, però ha estat més recentment, en 2011, quan ha obtés la qualificació de **Bé d'Interès Cultural Immaterial** i, en aquest moment, es treballa en la petició que correspondria com a possible Patrimoni Immaterial de la Humanitat que s'adreçarà a la UNESCO en un futur pròxim.

5.- Les connexions entre Patrimoni Natural i Patrimoni Cultural

Alcoi ocupa un espai privilegiat en estar enclavat entre dos parcs naturals. El **Parc Natural del Carrascal de la Font Roja** és un enclavament privilegiat per a gaudir de la vegetació del bosc mixt mediterrani. S'hi poden observar les empremtes de les activitats humanes tradicionals, com ara les **carboneres** per a la producció de carbó vegetal; els antics **forns de calç**; l'exploració de les terres sobre les falques de la muntanya; els masos, conjunt harmonitzat de terres i edificis, com a unitat sostenible de producció agropecuària i, per últim, les **caves o pous de neu**, que servien per a abastir de gel els municipis veïns, com a element gastronòmic o mèdic.

Per altra banda, aquest parc s'ha unificat amb el **Parc Natural de la Serra de Mariola** que es caracteritza per la varietat i quantitat d'herbes aromàtiques i medicinals. Aquesta serra ha servit històricament de lligam entre els pobles que la circumden, com ho demostra la quantitat de troballes arqueològiques que testimonien la presència humana des de temps antics.

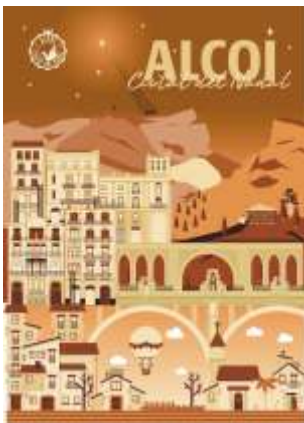
Aquesta riquesa del patrimoni natural, sumada a la de l'històric-arquitectònic, cultural, festiu i humà, multiplica el seu atractiu i està ja el bon camí de donar lloc a creixement econòmic, sense que moltes voltes pugui destriar-se clarament quina part prové de l'acció estricta de promoció turística i quina de l'atractiu percebut quant a la riquesa patrimonial, d'activitat cultural i de singularitat quant a recursos naturals, com va més valorades i conegudes.

6.- El fenomen festiu com a part indestriable de la personalitat cultural

FESTES DE MOROS I CRISTIANS

Declarades d'Interés Turístic Internacional des de 1980, són considerades el bressol de totes les que se celebren a la Comunitat Valenciana. El seu origen rau en la defensa d'Alcoi l'any 1276 davant l'atac de la revolta musulmana acabada per al-Azraq, un episodi reforçat sota la figura del patró de la cavalleria universal, sant Jordi, i barrejat a la memòria col·lectiva amb els atacs de forces granadines a la vila cristiana en 1304, així com el context de la defensa costanera per les incursions barbaresques, alguns segles més tard, on participaven activament les milícies reials alcoianes. Finalment, ja en plena Revolució Industrial, la societat alcoiana dona forma i desplega, al llarg de dos segles i progressivament la Festa, amb majúscula, tal com ara la tenim. La Festa es desenvolupa al llarg de tres dies: Entrades, Dia de Sant Jordi i Alardo. En eixa trilogia milers de festers i visitants conviuen en un ambient de festa en uns dies en què la ciutat multiplica la seua població. Festa i Cultura tenen al llarg de l'any múltiples accions conjuntes, de manera que de vegades se'ns pot fer difícil destriar els respectius camps perquè, en la pràctica, comparteixen públics, participants i voluntat d'enriquir la vida social de la ciutat.

ALCOI, CIUTAT DEL NADAL

Més enllà de la seua singularitat com a patrimoni immaterial, el component festiu directament arrelat amb la Cultura s'incrementa en Alcoi amb l'arribada del mes de desembre quan s'inicien un seguit d'actes i celebracions úniques a l'estat: Casal del Nadal, Mercat de Nadal, ruta de betlems i, sobretot, el Betlem de Tirisiti. Declarat Bé Immaterial d'Interés Cultural, el Betlem de Tirisiti és una mostra singular del teatre popular de titelles de vareta; les seues representacions han conservat el sabor popular, barrejat amb les escenes costumistes de l'Alcoi del passat.

El cicle nadalenc el tanca la monumental trilogia de la Cavalcada dels Reis d'Orient (Pastorettes, Ban i Cavalcada), la cita infantil més esperada, Festa d'Interés Turístic Nacional i Bé Immaterial d'Interés Cultural, que reuneix cada any milers de visitants que volen viure en directe el missatge i l'emoció de la Cavalcada més antiga del món (1866, 1885 fins ara).

ALTRES FESTIVITATS

La **Romeria** a la Font Roja té més de tres segles d'història i celebra la troballa en 1653 d'una imatge de la Mare de Déu representada en uns lliris en el paratge de la Font Roja. Milers d'alcoians hi acudeixen cada mes de setembre a aquesta popular i tradicional romeria.

La **Setmana Santa** compta amb dues confraries que organitzen les diferents processons. La culminació del cicle litúrgic conclou el Diumenge de Resurrecció, que a Alcoi té un significat especial perquè hi coincideixen dues tradicions: de bon matí, se celebra la processó dels Xiulitets i, més tard, els alcoians celebren el primer acte de la Festa de Moros i Cristians, la Glòria.

7.- L'acció i Promoció Turística com a oportunitat d'acció cultural

És un fet que hi ha un nou concepte de viatjar i ser viatger. S'han ampliat les capes de població i reduït el temps disponible. Conèixer destins és més accessible alhora que es massifica. Així, serà preferible oferir productes originals, versemblants quant a l'autenticitat, amb qualitat i en certa mesura "únic". També ampliar les mires i fer recerca de destinataris propers i remots al mateix temps. Cadascun amb necessitats diferents, però amb el tret comú de la voluntat de coneixença mútua. Ací serà on ha d'incidir l'oferta d'activitat a partir del patrimoni cultural.

Ja no es tracta només de monuments i llocs simbòlics: ara són els costums, el paisatge, els valors naturals, la cultura –i la llengua- locals, l'artesanía, la gastronomia, l'urbanisme... és tot un gran context que permet comprendre la realitat d'un territori i el fa atractiu. És un patrimoni "intangible" en molts aspectes.

Per això ja no n'hi ha prou amb posseir patrimoni. Ha d'estar accessible, delimitar-ne la temporalització del gaudi, estudiar la segmentació de públic, l'estada mínima/màxima. I adreçar l'esforç al visitant participatiu que interioritzarà el conjunt interpretatiu que se li ofereix.

De l'inventari es passa, primerament, al projecte i des d'ací al producte, que inclou moltes més coses que només patrimoni. Per això l'experiència ha de ser satisfactòria per al viatger, però les comunitats amfitriones han d'involucrar-se en la planificació i conservació dels recursos, culturals i naturals, que han de sortir reforçats de l'activitat turística.

Serà, doncs, important empoderar els representants locals, els operadors, els propietaris i els agents de avaluació, gestió o acadèmics... Així com incorporar els indicadors econòmics, les planificacions urbanístiques i socials. I amb això, el turisme cultural és un bon aliat, fins i tot com a eina d'acció interna als mateixos entorns acollidors.

Alcoi, en aquesta línia, té cura del patrimoni i inverteix en infraestructura cultural. Posa en valor els recursos locals davant els convidats i també dels amfitrions, amb gestió i promoció més enllà de la comercialització.

El turisme cultural, a més, s'aconsegueix amb la protecció del patrimoni, en totes les seues formes materials i immaterials, al mateix temps que deixa el benefici directament fixat al territori, la qual cosa és garantia de futur i sostenibilitat.

SETMANA I FIRA MODERNISTA D'ALCOI

En **2017** la ciutat va acollir la seua primera **Setmana i Fira Modernista** al Parc Modernista de La Glorieta. Una iniciativa turístico-cultural que va evidenciar demostrar la capacitat d'aquesta ciutat per innovar i crear il·lusió col·lectiva, amb activitats de recuperació cultural d'ampli espectre. Després d'un èxit rotund, esta Setmana i Fira Modernista es consolida en la programació anual amb una extensa oferta d'activitats culturals al voltant d'este corrent artístic que barreja la inspiració en la natura amb les novetats derivades de la revolució industrial; aspectes definitoris de la idiosincrasia alcoiana.

Pensada amb la intenció de desestacionalitzar l'oferta turístico-cultural de la ciutat i potenciar-la al llarg de l'any, l'objectiu consisteix en posar en valor el patrimoni modernista amb la creació d'un esdeveniment obert a tota la ciutadania, de gran repercussió social i susceptible d'incrementar alhora la demanda turística i la diversificació cultural. A la fira participen els municipis inclosos en la Ruta europea del Modernisme i aquells que posseïxen patrimoni modernista en el seu terme municipal, així com entitats sense ànim de lucre, comerços i venda sedentària relacionats amb el modernisme atesos per persones proveïdes de la indumentària modernista.

L'èxit del esdeveniment es sustenta en la gran quantitat d'entitats implicades en la organització, tant culturals, com institucionals, socials o empresarials -especialment les vinculades a l'hosteleria, l'artesanat, la restauració i les empreses de serveis culturals- però molt especialment en la implicació de tota la ciutadania.

Tant la Setmana com la Fira Modernista giren al voltant d'un personatge rellevant de l'època. **Al 2017 va ser D. Vicente Pascual** arquitecte artífex de la major part dels exemples modernistes de la ciutat; **en 2018 D. Lorenzo Ridaura**, gran escultor de l'època, i **en 2019 ho ha estat Doña Amàlia**, precursora de l'impuls de l'educació a Alcoi per als més desfavorits. S'organitzen diverses rutes com la **Ruta del vermut**, per potenciar la gastronomia i el sector de la restauració. Esta ruta esta organitzada per l'Associació de Comerciants Alcentro. Al mateix temps els comerços del centre de la ciutat amb la col·laboració del Grup de Danses Carrascal, organitzen la **Ruta de la Indumentària** que mostra exemples de roba, aixovars i efectes de l'època a través dels aparadors dels comerços. A més a més es van organitzar diferents sopars i dinars modernistes.

Es compta amb la implicació d'empreses guiades que ofereixen diferents visites, algunes d'elles teatralitzades durant tota la setmana, aglutinant gran quantitat de públic que, en molts casos, finalitzen la jornada amb sopars tematitzats.

D'altra banda es manté durant tota la setmana el cicle anual de visites guiades gratuïtes “**Descobreix Alcoi**” amb la Ruta europea del Modernisme i les visites dirigides als escolars de primària i secundària, en les que participen centenars d'escolars.

El cementeri, inclòs a la **Ruta europea de Cementeris Significatius**, declarada Itinerari cultural europeu també forma part de l'oferta cultural de la fira amb la realització de la visita teatralitzada “**Alcoi, la ciutat adormida**” i els edificis modernistes i la seua història cobren vida amb les visites teatralitzades de “La Casa d'Escaló en viu” que van comptar al voltant de 400 persones. En 2019 Alcoi s'ha incorporat també a la **Xarxa Europea del Modernisme**.

Als museus com el Muboma es fan activitats com “L'uniforme de bombers de 1909” orientades als xiquets.

Entre altres activitats organitzades es troben els tallers de tocats, amb la participació de més de 200 persones i el taller de modelatge dedicat a la figura de l'escultor alcoià Lorenzo Ridaura, organitzat per l'Estudi Casa del Pavo.

A més a més la dansa també forma part del Modernisme Ballat amb diferents representacions al carrer i a altres enclaus de la ciutat: repartidors de periòdics, balls populars de l'època, cançons etc que animaven a la gent a participar i que van ser organitzats per associacions de majors i professionals de l'activitat, depenent dels casos.

Al llarg de la Setmana es realitzen **diferents exposicions** com la Mostra de maquinària i utilatge de les indústries principals a començament del segle XX a Alcoi, o conferències sobre condicions de vida de l'època i altres aspectes de la realitat històrica del moment que es commemora, sempre a càrrec d'historiadors de prestigi.

Les exposicions i l'art també tenen el seu lloc en este esdeveniment de primer ordre, com les efectuades a la **Capella de l'Antic Asil**, espai recuperat per a exposicions a partir de la seua rehabilitació com seu de la Llum de les Imatges del 2011 o altres que es programen en sales privades col·laboradores.

Al mateix temps el coneixement i la seua difusió també hi tenen cabuda amb la organització de unes **Jornades tècniques de recuperació del Patrimoni Modernista** i, finalment, el cinema -art sorgit de manera contemporània al Modernisme té el seu paper amb cicles de projeccions obertes al públic. Tot plegat, cada edició creix en participació i assistència, superant de llarg els cinc mil directament implicats, però amb un públic generalista molt més nombrós i, pel que sembla, amb voluntat fidel de repetir i ampliar l'experiència. La programació d'actes és, com s'ha dit, molt intensa i diversificada: -colocació del cartell Modernista a la façana de l'Ajuntament i el pregó a la

Plaça d'Espanya, una Cercavila modernista, exposicions de motocicletes antigues, jocs infantils tradicionals, la realització d'una manifestació obrera per a la reivindicació de les 8 hores laborals, concerts de cançons populars modernistes de la Coral Polifònica, recitals de poesia organitzats per l'Associació Cultural Samarita i la realització de un Pícnic Modernista al Parc de Cervantes organitzada per l'Associació Cultural Amigos del Modernismo. A més a més van tindre lloc la representació musical d'època, organitzada per l'Associació de Amas de Casa Lucentum, una Recreació de la **"Glòria del Cavallet"** i la **"Cercavila de la Cucafera"**, organitzada per l'Associació de San Jordi, així com actuacions de Dansa Teatre: "Tu, mut!, però tot se sap", infantils de titelles d'època, o altres com recreacions d'un soterrar de principis del segle XX, manifestacions obreristes o contra les quintes per la guerra...

Pel que respecta l'impacte econòmic, a banda de l'ocupació completa dels recursos d'hosteleria i, especialment al centre, de restauració, tot indica que suposa una injecció important per al comerç i per als serveis complementaris, la qual cosa figurava des del primer moment com a objectiu turístic, com és natural, però ara hem d'assenyalar també l'increment de la percepció cultural de la ciutat, tant dels seus habitants com per part dels visitants, la qual cosa obre portes al creixement en diferents programes d'arrel purament cultural, incloent-hi les arts aplicades o l'artesanía, com a part del patrimoni cultural digne de posar-se en valor. Sembla lògic considerar que tot aquest punt tan intens d'activitat i podria ben bé créixer mitjançant l'aprofitament de fites com la de la Capitalitat Cultural que es sol·licita.

8.- El factor participatiu com a eix de les polítiques culturals avançades

Alcoi compta amb un nodrit conjunt d'entitats culturals o socials que fan de la Cultura una eina bàsica entre els seus objectius. Pot dir-se que, com a norma general, aquestes entitats promouen i viuen directament les oportunitats culturals que els ofereix l'entorn institucional però, a més, se n'ocupen elles mateixes de generar moltes altres activitats i iniciatives que acabaran per enriquir tots els sectors de la població quant a possibilitats de participar i conèixer el món de la Cultura.

Sense ànim d'exhaustivitat i només a títol indicatiu, a partir d'una simple enumeració de les més significatives i consolidades s'obté una visió bastant aproximada:

Entitats culturals alcoianes actives i centenàries

Corporació Musical Primitiva (1830)
Societat Musical Nova d'Alcoi (1842)
Círculo Industrial (1868)
Círculo Católico de Obreros (1872)
Sociedad «El Trabajo» (1880)
Associació de Sant Jordi (1883)
Unió Musical d'Alcoi (1905)

Entitats amb activitat cultural actives

AEEC Junta de Alcoi
Agrupació Fotogràfica Alcoiana
Agrupació Musical Serpis
Agrupación Lírica El Trabajo
Arxiconfraria Mare de Déu dels Lliris
Asociació Jesuset del Miracle
Asociación 3D Jóvenes Artistas
Asociación Al Centro
Asociación Cultural Amigos del Modernismo de Alcoi
Asociación Cultural Màster Dansa
Asociación Cultural Samarita
Asociación de San Mauro
Asociación Guitarra de Alcoi
Asociación Turismo Alicante Interior
Associació A.F.M.Alzeheimer
Associació ACOVIFA
Associació Betlemista d'Alcoi
Associació Betlemista Santa Rosa
Associació Cultural Art Nostre
Associació d'Amics de Joan Valls
Associació d'Amics de la Música
Associació Filatèlica i Numismàtica
Associació Fotogràfica i Vídeo d'Alcoi
Associació Jazz El Mussol
Associació Paleontològica ISURUS
Associació SOLC
Ballet A3 Danza
Ballet Carmina Nadal
Ballet Gabi Amador
Ballet Onsen
Ballet Rafa Felipe
Bolos Teatre
Càtedra d'Art Contemporani Antoni Miró
Centre Alcoià d'Estudis Històrics i Arqueològics
Centre Cultural Ovidi Montllor
Centre de Dansa B i B
Centre de Dansa Inma Cortés
Centre de Dansa Maite Ponsoda
Centre Pilates Ana Calvo
Club d'Amics de la UNESCO
CODA Compañía Danza Alcoi
Cofradía Cristo Yacente
Cofradía del Santísimo Cristo Agonizante

Comissió Santa Cecília
Companyia de Teatre La Dependent
Coordinadora Alcoià-Comtat pel Valencià
Coral Polifònica Alcoiana
Coro Voces Blancas de Alcoy
Danzas Al-Azraq
Escola de Composició ECCA
Escola de Dansa Ana Botella
Escola de Dansa Ana Francés
Escola de Dansa Virginia Bolufer
Estudi Casa del Pavo
Faula Teatre
Federació de Societats Musicals C. Valenciana
Federación Alcoy Comercial
Festival Salesià Tesalín
Fundación CAM
Fundación Mutua Levante
Gremio de Labradores Jesús Nazareno
Grup de Danses Carrascal
Grup de Danses El Romeral
Grup de Danses Sant Jordi
Grup de Dolçaines Barxell
Grup de Dolçaines i Tabals Barxell
Grup de Dolçaines i Tabals La Degollà
Grup de Dolçaines i Tabals Rebuig
Grup de Dolçaines La Cordeta
Grup de Dolçaines Sol Major
Grup de Teatre La Sardina
Grupo Cantores de Alcoy
Grupo de Danza Gawazi
Identitas Compañía de Teatro
Jove Orquestra d'Alcoi
Juniors Cadena Forta
Juniors Endavant
Juniors Flor de Neu
L'Escenari Pub teatral
Legado Histórico Industrial
Alcoi Industrial
Little Black Lindy Hop
MAF- Museo Alcoià de la Festa
Orquestra de Plectre Harmònica Alcoiana
Orquestra Simfònica d'Alcoi
Penya Alcoiana Artística i Cultural Flamenca
Quadre Artístic Associació de Sant Jordi
Quality Tours Mariola
Quartet de Percussió Esclats
Ràdio Alcoi Teatre
Rotary Club Alcoi
Scout Mafeking
Scouts Brownsea
Scouts Sant Jordi
Societat Musical Apolo
Studio 23 Associación Cultural Juvenil
Teatre Circ Companyia de Teatre
Unió Democràtica de Pensionistes

A la llarga relació precedent, cal sumar les vint-i-huit filaes o formacions festeres institucionalitzades, catorze del bàndol moro i catorze del bàndol cristià, amb una destacada activitat cultural al llarg de tot l'any i, especialment, durant els anys de càrrec rotatiu d'Alferesia, Capitanía o Sant Jordi, a més de les successives celebracions centenàries. Les filaes més antigues i encara actives daten de finals del segle XIX i la més recent de 1980, tot i que al llarg del temps n'han hagut diverses que han aparegut, desaparegut o refundat, segons el dinamisme social i daltabaixos propis de la festa.

9.- Annex d'inversió en programes culturals. Percentatge sobre pressupostos 2014-2019

DADES PRESSUPOSTÀRIES 2014 - 2019

Percentatge global de Cultura al pressupost municipal

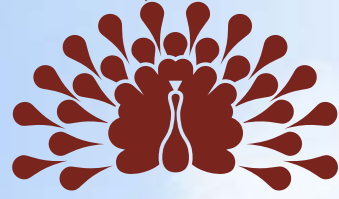
EXERCICI	PRESSUPOST MUNICIPAL	PROGRAMES CULTURA (330, 332, 333, 334 I 336)	PERCENTATGE
2014	50.012.711,92	2.030.264,28	4,06%
2015 *	44.060.943,27	1.962.084,28	4,45%
2016	53.373.853,33	2.476.011,46	4,64%
2017	55.617.903,87	3.210.393,05	5,77%
2018	59.553.282,70	4.521.254,59	7,59%
2018	59.553.282,70	4.521.254,59	7,59%
2019	64.264.181,70	3.778.361,22	5,88%

* Pressupost prorrogat

A R R E L S D E F U T U R

PROJECTE

ALCOI

CAPITAL
CULTURAL
VALENCIANA

2020 - 2021

CAJA DE AHORROS

I - Accions iniciades i d'immèdiata implementació

IVAM CADA ALCOI és el nom del nou contenidor cultural del recuperat edifici de l'antiga seu de la CAM. L'oferta es distribueix en tres plantes: la primera, dedicada a la col·lecció de la **Fundació Caixa Mediterrani**, la segona gestionada per l'**IVAM** i la tercera per l'**Ajuntament**, amb auditori, sala multiusos i sala multimèdia. L'oferta de l'IVAM se centrarà en un programa expositiu concebut específicament per a l'espai i es posarà en marxa un calendari d'activitats i programes culturals com visites guiades, tallers per a escolars i famílies, xerrades, performances o concerts. Amb aquest nou espai, l'IVAM amplia la seua oferta expositiva i l'estén pel territori de la Comunitat Valenciana contribuint a la dinamització cultural de la zona.

La **Xarxa de Biblioteques Municipals d'Alcoi** és una de les dues biblioteques espanyoles innovadores escollides per al disseny de la política bibliotecària de la Unió Europea del programa Public Libraries 2020 (www.publiclibraries2020.eu/). L'objectiu d'aquest programa és promoure la contribució bibliotecària als objectius polítics europeus de la inclusió social, la inclusió digital i l'aprenentatge permanent.

Ticket Alcoi és el portal que reuneix l'agenda cultural i social de la ciutat, i a més permet la compra d'entrades per a les diferents activitats. És un projecte fet a mida per a la ciutat d'Alcoi per a un servei molt reclamat per la ciutadania (<http://home.ticketalcoi.com/ca/>)

Catàleg interactiu de la Col·lecció Municipal d'Art és un museu virtual amb un catàleg exhaustiu de les obres de la col·lecció municipal (<http://www.artalcoi.org/ca/>)

Zones Wifi per a ciutadans i turistes. A banda de les biblioteques municipals, hi ha també punts de connexió en parcs públics als quals poden connectar-se mitjançant claus facilitades per les biblioteques municipals o l'oficina de turisme.

En el **Complex tecnològic i cultural de Rodes** intenta rehabilitar tota una illa d'instal·lacions industrials molt deteriorades, amb nous serveis per al barri on s'ubica, instal·lació d'un parc tecnològic i del Centre de Turisme Interior, i diversos espais d'usos culturals, com ara un nou Arxiu Municipal. El projecte s'ha ideat seguint actuacions que s'estan donant a Europa amb aquests tipus d'edificis amb sabor a indústria i amb un gran valor històric-cultural.

En **el Molinar** es projecta revitalitzar aquesta zona industrial, bressol de la revolució industrial valenciana. L'actuació se centrarà a les fàbriques situades a la zona de primeres aigües, així com en la cúpula modernista del brollador. Servirà, d'una banda, per consolidar la zona, i per l'altra, per a situar un centre d'interpretació sobre la indústria alcoiana durant la revolució industrial a l'edifici de "Els Solers" amb les últimes tecnologies. El pressupost del projecte és d'1,5 milions d'euros, a executar entre 2018 i 2020.

II – Línies mestres afegides com a proposta específica

I - Objectiu

La fertilitat cultural de les bones pràctiques impulsores de la participació cultural.

Amb motiu de la Capitalitat Cultural, s'obriràn iniciatives per aprofundir els lligams socials i culturals en el teixit associatiu alcoià amb clar lideratge des de l'Ajuntament, per al suport coordinat i la millor optimització dels recursos. Es tracta de fer una acció conjunta plural i àmpliament participativa, que permeta assolir les màximes fites quant a oferta de consum i creixement cultural a la ciutadania d'Alcoi i, a més, projectar-la en les comarques veïnes.

Arts Escèniques, Música, Patrimoni, Cultura Festiva i Tradicional, Arts Plàstiques, Lletres i Literatura i, en general, tots els camps de la creació, producció i difusió cultural se'n beneficiaran d'un tractament específic durant el període, però la voluntat és d'establir patrons i pràctiques que perduren en el temps i suposen una millora apreciable ja per al curt termini.

Entre altres mesures, una de les més significatives serà la potenciació del recent creat Consell de Cultura d'Alcoi com a eina participativa bàsica i, a partir d'aquesta base, ampliar-ne l'abast a tot el teixit cultural i aconseguir el màxim ressò social, també comptant amb les eines que li han permès ser declarada com a Ciutat Amiga de la Infància (UNICEF) i els diferents consells participatius amb tots els sectors de la població més enllà del camp purament cultural.

II - Objectiu

La projecció històrica de la societat industrial com a factor de retrobament cultural

A partir del ric llegat històric, arquitectònic, immaterial i cultural en totes les seues facetes, la societat alcoiana està en condicions d'aprofundir els punts de contacte interdisciplinars amb una finalitat de caire essencialment cultural que, per una banda, fixe al territori i a les generacions presents el valor de l'herència retrobada; però, per una altra, que siga factor de creixement cívic i econòmic, creatiu i de coneixement, tant a partir de motors institucionals com d'altres en concurrència des del món associatiu o empresarial.

Es proposa mantenir i potenciar la línia de la Setmana Modernista-Fira Modernista en aquest any especial de Capitalitat Cultural, per tal de consolidar-la al nivell de les altres dos fites anuals de la Cultura i la Tradició alcoiana: Els Moros i Cristians i La Ciutat del Nadal. Amb aquest triplet d'adequada distribució temporal al llarg de l'any, la ciutat pot fer un salt endavant en el seu posicionament com a referència dins de l'àmbit valencià i, a través d'aquesta marca comuna comunitària, contribuir a objectius més globals com a referent de la Comunitat.

A partir d'aquestes dos línies principals i definitòries, també en consonància amb el contingut que plasma de manera global tot el Projecte, es contemplan diferents iniciatives coordinades, diverses i complementàries, per al termini 2020-2021, amb vocació clara d'interdisciplinarietat, per una banda, i de constituir-se com a punt de creixement sostingut per al futur més pròxim.

Cal remarcar que **el projecte està concebut de manera totalment oberta a l'entorn comarcal**, factor que es considera clau per a la cohesió cultural i social del nostre entorn immediat i plenament justificat per tractar-se d'una proposta precisament de Capitalitat Cultural.

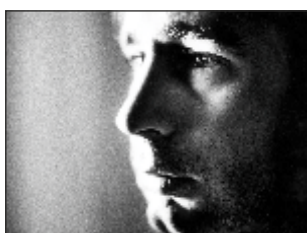
Per això les entitats comarcals, conjuntament amb les alcoianes implicades inicialment de mode més directe, però en general l'ampli i divers món de la cultura, l'art, l'educació o la participació, tindran portes franques i podran sentir-se plenament participants de tots els continguts oferits, així com proposar o ser receptors de línies de col·laboració que ajuden, en el màxim grau possible, a la difusió dels beneficis i les accions culturals i socials entre les poblacions que tinguen inquietud per tal de participar, en alguna mesura, a nivell institucional o, directament, per part dels seus ciutadans interessats en aprofundir, col·lectivament i individual, els lligams comarcals o, per què no, de més ampli abast territorial.

- Certamen literari: PREMI DE NOVEL·LA ISABEL-CLARA SIMÓ

Centrat en la modalitat de narrativa (novel·la), es tracta d'una iniciativa que planteja, en el decurs del seu treball com a eina participativa activa, el Consell de Cultura d'Alcoi a través de la seua Comissió de Lletres i Literatura. La proposta pren per referència una de les figures cabdals de la literatura i l'activisme cultural del nostre àmbit lingüístic, a més, natural d'Alcoi però de trajectòria vital, professional i creativa molt extensa i reconeguda.

El certamen, de caràcter anual, tindrà el suport iniciatiu directe de l'Ajuntament d'Alcoi però està obert a la col·laboració inter-institucional i, especialment, al camp universitari, així com un desplegament quant a bases, jurats i relleu social i cultural idonis per a una ràpida consolidació com a fita en el calendari de les lletres valencianes.

- Cicle d'Homenatge commemoratiu dels 25 Anys del traspàs d'OVIDI MONTLLOR

La coincidència de l'aniversari amb l'any 2020 serà remarcada amb un seguit d'activitats que li donaran relleu social, tant al camp de les Arts Plàstiques (diferents exposicions en sales de gestió municipal o concertades), esdeveniments musicals i altres iniciatives la finalitat global de les quals, però, vol anar més enllà de la pura efemèride i seguir avançant en la percepció de la figura de l'artista d'Alcoi com un valor permanent (musical, teatral, literari, social, humà...) de tots els valencians.

- Cicle d'Homenatge a PEP CORTÉS

La dissortada circumstància de la recentíssima desaparició física d'un dels nostres més benvolguts creadors escènics, (9 de desembre 2019), ens impulsa a fer un reconeixement d'aquest mestre de generacions d'actors i actrius, eminent figura de la direcció, de la interpretació, de la promoció incansable de la Cultura i de l'avanç social a través del cinema, del teatre i, sempre, de les complicitats incansablement treballades amb els col·lectius més actius en aquest camp i amb els

cercles de producció i exhibició que n'han de ser el vehicle d'expressió natural.

Una acció inicial d'aquest homenatge serà la denominació de Premi de Teatre «Pep Cortés», que a partir de la convocatòria 2020 tindrà el certamen degà de la dramaturgia en llengua catalana, el Premi de Teatre Ciutat d'Alcoi, a punt de complir el mig segle. D'aquesta manera, la denominació «Ciutat d'Alcoi» passarà a aixoplugar, en conjunt, els Premis literaris o d'altres matèries culturals que atorgue l'Ajuntament d'Alcoi i, específicament s'obre la porta a que cadascun dels certàmens tinga una referència onomàstica pròpia: l'esmentada anteriorment «Premi de Novel·la Isabel-Clara Simó» o aquest del qual parlem ara, «Premi de Teatre Pep Cortés». També serà el cas de les futures edicions dels «Premis de Creació Llançadora», que es convocaran en la seua segona edició als inicis de 2021, sense descartar-ne que puguen afegir-se'n altres, de diferent matèria cultural o creativa en l'esdevenidor.

Tornant, però, a la figura de Pep Cortés i a les accions previstes d'homenatge, la XXX Mostra de Teatre d'Alcoi, Fira d'Arts Escèniques de la Comunitat Valenciana, dedicarà la seua edició 2020 a la figura de Pep Cortés, com a referent indiscutible.

Al llarg dels mesos que seguiran, es concretaran diferents accions que completaran un programa general de reconeixement a la figura de Cortés, per a la qual cosa estan ultimant-se diferents iniciatives, en col·laboració institucional, professional i d'entitats culturals, que veuran la llum pròximament.

- Homenatge al pintor ANTONIO GISBERT

En 2021 s'acompleixen els 120 anys de la mort d'aquest alcoià (1834-1901), que fou primer director del Museo del Prado i, per descomptat, figura de gran relleu per a la Plàstica espanyola del segle XIX. La seua obra més coneguda, «El fusilamiento de Torrijos y sus compañeros en las playas de Málaga», és una de les referències de la pintura històrica amb més impacte i ha estat comparada, amb encert, amb el «Guernica» del segle posterior.

Considerat com la gran figura de l'època de transició entre el romanticisme i el realisme, representa una tendència pictòrica clau de la segona meitat del segle XIX, la pintura de grans esdeveniments, és a dir, la pintura d'història des del realisme retrospectiu. La figura de Gisbert, però, va molt més enllà d'aquesta obra concreta, i així vol remarcar-se amb un cicle que promourà l'Ajuntament d'Alcoi, amb continguts expositius i actes de divulgació històrica.

- Festival d'Animació ANIMALCOI

Primer festival d'Animació de la Comunitat Valenciana, que postula Alcoi com a pinoer en estudis especialitzats en animació des de l'àmbit públic formatiu.

Es tracta d'una iniciativa amb clara vocació de continuïtat, que abraça l'Ajuntament d'Alcoi, a partir de la proposta sorgida de l'Escola Superior de Disseny d'Alcoi (ESDA), i que es planteja com una plataforma de difusió de les produccions i punt de trobada entre professionals i joves creadors.

Plantejada com un pont entre la Creació, la Cultura Audiovisual i la Indústria, pretén ser una referència per a les empreses i els artistes creadors que es dediquen a produir peces d'animació en els seus diferents vessants, tant experimentals com comercials. Tot això es farà amb un programa, ara ja molt definit, on hi haurà fases de concurs, projeccions, tallers, conferències i masterclass, pitch i espais també per a l'oci, en diferents ubicacions i adreçats a públics molt diferents, per a tot el qual es compta amb patrocinadors i col·laboradors públics, institucionals i privats.

El contingut específic de la primera edició del festival, que té marcat calendari per als dies 13 al 15 de novembre de 2020, es dedicaria a l'animació amb nom valencià, és a dir, la que es fa dins dels límits geogràfics de la Comunitat Valenciana o bé amb suport econòmic valencià. N'està prevista ja una presentació oficial per al pròxim dia 20 de març.

- I Congrés Nacional de Dansa Ciutat d'Alcoi

La ciutat compta amb una activitat destacada pel que fa al món de la formació i la pràctica de la Dansa, a més de la programació regularitzada en el calendari d'espectacles d'aquesta disciplina escènica, tant del camp professional com també a l'amateur i, darrerament, l'universitari. Alcoi és seu de Conservatori Municipal de Dansa i, al seu través, també canalitza activitats de difusió i formatives d'espectre ampli en la mateixa línia artística.

El Congrés Nacional de Dansa Ciutat d'Alcoi, doncs, tot i ser una iniciativa d'una de les escoles de dansa locals -A3Danza, a hores d'ara ja una companyia professional-, arriba en un moment en que l'Ajuntament en pot ser, i és, receptiu com a col·laborador i co-impulsor, perquè vindrà a suposar un recolzament dels grups i companyies locals però, també, el seu plantejament com a activitat doblement adreçada al públic general i al professional del món de la Dansa, amb noms molt reconeguts com a participants en seminaris i activitats de caràcter divulgatiu i docent.

Així, places, carrers i sales teatrals de la ciutat estaran oberts a la trobada, que està organitzant-se, en aquesta edició pilot que té voluntat de consolidar-se, per als dies 11, 12 i 13 de setembre de 2020.

- Fira Modernista 2020 dedicada a la figura de FRANCISCO LAPORTA

Un dels factors culturalment amb més relleu de la celebració de la Fira Modernista alcoiana cada mes de setembre, és la recuperació i posada d'actualitat que se li fa a una figura de la societat o de l'art d'aquell moment històric concret. Enguany, com abans ho va ser l'escultor Lorenzo Ridaura o la mestra i reconeguda benefactora de les classes populars Donya Amàlia, hi ha la previsió de fer això mateix amb el pintor, fotògraf i gravador Francisco Laporta Valor (Alcoi, 1850-1914), al voltant del qual hi haurà activitats de difusió artística, històrica i també lúdiques, com és habitual en aquesta fira alcoiana de tan ràpida consolidació.

- Recuperació de la PORTA DE COCENTAINA

Dins la línia d'actuacions per consolidar i recuperar el patrimoni històric de la ciutat, en concret d'aquells vestigis i edificacions amb més relleu de les èpoques medieval i moderna, aquest accés fortificat ubicat a l'entrada nord a l'Alcoi vell, el Portal de Cocentaina, encara dempeus i amb senyals reconeixibles d'episodis bèl·lics, serà objecte d'una intervenció que permetrà conservar i conèixer millor un altra part de la vila murada, així com els esdeveniments concrets en els quals va ser un punt remarcable i reconeixible en determinats fets atzarosos o, simplement, referència per a la vida quotidiana dels alcoians.

- MASCLÈTÀ NOCTURNA DEL 23 D'ABRIL

La data del 23 d'abril, universalment assenyalada com la diada del Llibre, té simultàniament a la nostra ciutat un paper central com a eix simbòlic de la tradició cultural i festiva dels Moros i Cristians, que giren al voltant d'aquesta data per la figura de Sant Jordi.

L'Ajuntament d'Alcoi, també amb la voluntat de remarcar el dia des d'una de les més sòlides tradicions valencianes, com ho és la pirotècnia espectacular, vol consolidar amb independència de la variabilitat de dates de celebració efectiva de les festes majors de Moros i Cristians, la celebració d'una Masclètada Nocturna que tanque les accions promocionals al voltant del Llibre i, alhora, estiga emmarcada en els preliminars de la Festa alcoiana per antonomàsia.

- Museu de la Industrialització EL MOLINAR

Estarà ubicat en una de les instal·lacions fabrils de la capçalera d'aquest riu, nucli primigeni de la industrialització alcoiana i valenciana. El projecte està en marxa i en 2020-2021 està prevista la materialització i obertura de la primera fase.

Preservar, recuperar i difondre els valors patrimonials constitueix una obligació per a l'esfera de l'administració local. La museística s'emmarca perfectament, a través dels equipaments que ho possibiliten i potencien, mitjançant el seu funcionament i activitat. En aquest context la ciutat d'Alcoi és molt rica i els seus vestigis patrimonials, tant materials com immaterials, remarquen una singularitat destacada pel que fa al procés històric de la industrialització. En bona mesura és un cas únic a la Comunitat Valenciana.

La iniciativa de materialitzar un Centre d'Interpretació -una instal·lació museística- a la zona del Molinar, serà una ferramenta central per a la difusió d'aquest espai històric i social, però abans que res econòmic i amb molta possibilitat de ser pol d'atracció simbòlica i turística. El coneixement de tota aquesta realitat facilitarà, per al teixit social valencià i també el forà, la valoració de la nostra personalitat i, de segur, obrirà portes a un futur de diversificació econòmica igualment desitjable.

III.- Línies d'inversió transversal o específica als programes del projecte de pressupost municipal 2020

L'alt nivell d'inversió municipal de les anualitats prèvies es mantindrà i podrà, fins i tot, incrementar-se amb motiu de la Capitalitat Cultural.

Aquestes seran les grans línies d'actuació, amb una xifra que les acompanya de manera aproximada i on s'inclouen els recursos globals que posa l'Ajuntament d'Alcoi al servei de la Cultura, i permetran igualment l'acollida de les iniciatives que la Conselleria de Cultura propose directament per al programa de la Capitalitat Cultural d'Alcoi.

PROMOCIÓ, PROTECCIÓ I DIFUSIÓ DEL PATRIMONI Històric, arquitectònic, immaterial, documental, festiu...	2.500.000 €
ESPAIS I PROGRAMACIONS CULTURALS Gestió, manteniment, producció i difusió	1.000.000 €
PARTICIPACIÓ EN PROGRAMES TRANSVERSALS Educació, Acció Social, Urbanisme...	800.000 €
SUPORT A ENTITATS CULTURALS Programes conjunts, suport a la participació i consolidació	600.000 €
TOTAL	4.900.000 €

Estimació sobre programes i acció cultural directa o indirecta

* Projecte en fase d'aprovació. Inclou els recursos fixes de personal i infraestructures, així com les inversions previstes i la despesa corrent.

Annex

Isabel-Clara Simó - Escriptora

“Alcoi és una ciutat que no es vanagloria. És més aïna discreta. Però allà on hi ha bon art sempre hi ha algú d’Alcoi.”

Antoni Miró - Pintor

“Alcoi, segles de lluita obrera, de solidaritat internacional i de cultura popular, ens projecten cap a un futur innovador amb arrels en la tradició d’un poble treballador i creatiu, on floreixen obrers de la cultura.”

Sol Picó - Ballarina i coreògrafa

“Alcoi; la seva gent, la seva terra, les seves muntanyes, li donen aquesta força especial per a merèixer una capital cultural. Els alcoians sabran apreciar-ho!”

Toni Francés - Alcalde d’Alcoi

“Alcoi ve generant al llarg de la seua història una cultura que, a la vegada que traspasa fronteres, ens dóna identitat i ens engrandeix com a poble.”

Romà de la Calle - Catedràtic d’Estètica i Teoria de l’Art

“Perquè comparativament li pertoca, sens dubte, per mèrits propis. És clar.”

Xavi Castillo - Actor

“Alcoi Capital Cultural? Això ho pague jo!”

Jordi Bernacer - Director resident a l’Òpera de San Francisco

“A Alcoi la cultura ha anat en tot moment acompanyant el creixement, la transformació de la ciutat i la seua societat al llarg de la història. Aquesta activitat és ja indissoluble en el dia a dia de la ciutat i hui continua ben viva i present. Per aquests motius crec que Alcoi hauria de ser Capital Cultural Valenciana 2020-2021”

Maria Perceval - Artista plàstica

“Alcoi és una ciutat que ha sabut barrejar les tradicions amb l’art contemporani.”

Jordi Tormo - Escriptor i exregidor d’Alcoi

“Alcoi ha donat a la cultura en valencià quatre dels seus creadors principals: Isabel-Clara Simó en les lletres, Ovidi Montllor en la cançó, Antoni Miró en les arts plàstiques i Sol Picó en la dansa.”

Concha Ros - Dibuixant

“Pel treball ben fet per la cultura.”

Paco Agulló - Exregidor de Cultura d’Alcoi

“Per la capacitat de producció i consum cultural.”

Elena Martí - Artista plàstica

“Pel seu passat cultural, pel seu present i pel seu futur.”

Carles Cortés - Vicerector de Cultura de la Universitat d’Alacant i escriptor

“Perquè ha estat i és una cruïlla de cultures i d’innovació artística.”

Ignacio Trelis - Pintor

“Perquè és bressol i patrimoni de la cultura valenciana.”

Patricia Blanquer - Diputada nacional del PSOE

“Perquè la mateixa ciutat és la màxima expressió de l’art i la cultura, bressol de bandes de música, reconeguts compositors, grups de teatre, actors i actrius, pintors...”

Josep Sou - Exregidor de Cultura d’Alcoi i director tècnic de la Càtedra d’Art Contemporani Antoni Miró

“Perquè la cultura en Alcoi és connatural i essència d’una especial manera d’estar al món, i clara sensibilitat del tarannà valencià.”

Joan Xavier Gisbert - Escriptor i actor

“Per la història, pel patrimoni, per la creativitat.”

Lidia Vila - Component del grup Júlia

“Alcoi és referent indiscutible de la cultura valenciana moderna, pionera i punyent. Ara, el repte és convertir-se en bressol de l’avantguarda, entorn catalitzador de noves formes de pensament crític i reflexiu, recollint el testimoni del passat per a dibuixar nous teixits on la cultura siga el motor i el futur d’aquesta ciutat.”

Miquel Cruz - Poeta

"Perquè sempre ha tingut un planter d'artistes i escriptors més que notables, d'abans i de hui."

Raül Llopis - Regidor de Cultura d'Alcoi

"Alcoi ha destil·lat i destil·la cultura en essència. Bressol d'artistes, l'activisme cultural és una condició que va en l'ADN de tots els alcoians. Si el passat i present han estat bons, esperem el millor que ens oferirà el futur."

Àmalia Garrigós - Periodista

"Perquè, com cantava Ovidi Montllor, és un poble d'història d'homes que han volgut llibertat. Font d'inspiració i punt de referència. Factoria emprenedora de creacions culturals en totes les disciplines."

Jordi Ortiz - Historiador i escriptor

"Per ser un nucli de creació de talent, un espai on respirar cultura viva i un referent amb història."

Jesús Trelis - Redactor en cap del periòdic Las Provincias

"Alcoi es arrels, és essència, és art per tots els costats, és natura i arquitectura, és la festa feta artesania, és implicació de tot un poble, és creativa, imaginativa, emprenedora; és roca, ferro i cotó; Alcoi és cultura... La Cultura."

Marta Rosella Gisbert - Periodista

"Perquè ha sabut fer entre muntanyes un niu d'on han eixit els millors artistes en passat, present, i, molt important, futur"

Mònica Jover - Artista

"Perquè es respira art pertot arreu durant tot l'any: Modernisme, Ciutat de Nadal, Teatre, Concerts, Música, Dansa, Festes i exposicions als museus."

Lluís Vidal - Historiador

"Perquè tradició, història i patrimoni han conjugat el nostre caràcter propi."

Jésica Sempere - Periodista

"Pel seu vast bagatge cultural i patrimonial lligat a un passat industrial que ha sigut referent històric arreu del País Valencià."

Joanfra Rozalén - Gerent de la companyia de teatre La Dependent.

"Són festes i arrelam, és cultura popular, és tradició i modernitat: teatre, exposicions, concerts. És Alcoi."

Francesc Gibert - Escriptor

"Alcoi, una història de lluita constant per fer ciutat"

Gregorio Casasempere - Músic

"Pel seu Patrimoni musical."

Elisa Beneyto - Historiadora

"Perquè som una ciutat amb tres Béns Culturals Immaterials: Tirisiti, la Cavalcada i els Moros i Cristians."

Aroa Mira - Exregidora d'Alcoi

"Bressol d'artistes, teixidors de somnis i manyans d'il·lusions."

Rafa Segura - Escriptor

"Per la diversitat, qualitat i quantitat d'actes culturals que es promouen a la nostra ciutat."

Lucía Romero - Historiadora de l'Art

"Perquè Alcoi respira Art i Música, viu les Festes de Sant Jordi, s'emociona amb el Nadal, s'apassiona unit pel Modernisme i sorprèn amb la Mostra de Teatre."

José Maria Valls Satorre - Músic

"Per la seua història, per la seua trajectòria cultural, pel seu passat industrial i per tot el que en l'àmbit nacional ha representat i representa."

Lorena Zamorano - Regidora d'Alcoi

"Perquè a Alcoi ni les crisis més devastadores han pogut fer callar les muses, el sentiment i la passió dels nostres artistes, ni l'avidesa i sensibilitat per l'art i la cultura de la seua gent. Alcoi sempre serà per pròpia essència, Cultura!"

Jordi Raül Verdú - Escriptor

"Perquè tenim suficient matèries primeres (des del punt de vista paisatgístic, artístic, intel·lectual, patrimonial...) per ser un referent i un motor per a despertar una consciència cultural valenciana genuïna."

Llúcia Martín - Catedràtica de la Universitat d'Alacant

"Pel compromís i la unió de tots els alcoians en la vida cultural de la ciutat."

Jordi Martínez - Secretari general del PSPV-PSOE d'Alcoi i regidor d'Alcoi

"Perquè és reconèixer tota la força cultural d'una ciutat que ha sigut capdavantera en eixa matèria."

Pilar Blasco - Directora de l'Escola d'Art i Superior d'Alcoi

"Per a consolidar el que ofereix i projectar un marc més ambiciós."

Carlos Gran - Escriptor

"Perquè la cultura és el somriure de tot un poble, la seua forma de vida i expressió."

Jordi Gil - Cantautor

"Per la qualitat dels seus artistes."

Pau Pascual - Artista

"Alcoi hauria de ser capital cultural valenciana per la seua important història i tradició al voltant de l'art."

Silvia Colomer - Contacontes

"Alcoi hauria de ser Capital Cultural Valenciana pel seu esperit tradicional, creatiu i humà. Les tradicions són arrels, la creativitat dóna vida i l'ésser humà és cultura."

José Miguel Piñero – Artista

“Alcoi ha estat, és i serà cultura.”

Ignacio Domènech - Il·lustrador gràfic

“Perquè Alcoi és una ciutat que aglutina una gran quantitat d'ingredients socials, lingüístics, històrics, de patrimoni, de tradició, gastronòmics, etc. que el fan un lloc únic al territori valencià i al conjunt d'Espanya.”

Rafa Calbo - Artista

“Per la seua tradició amb projecció de futur.”

José Antonio Picazo - Artista

“Perquè ha de ser la ciutat de la comunitat amb més art per habitant... O dit d'una altra manera, la concentració d'espais artístics per a la població que té Alcoi és molt alta. Si es fes una relació de metres quadrats d'art / per població, sortiria guanyant de segur.”

Xavi Terol - Fotògraf

“Perquè som una ciutat referent al País Valencià.”

Pep Jordà - Escriptor

“Per la diversitat, tradició, quantitat i continuïtat d'oferta cultural ara i abans.”

Jordi Peidro - Dibuixant i escriptor

“Per la inesgotable creativitat dels seus ciutadans.”

Joel García - Historiador de l'Art, professor d'Història de la Indumentària de l'EASD Alcoi

“Perquè Alcoi ha sigut, és i serà creadora i consumidora de cultura a mans plenes i empra el fet cultural com a element de cohesió i transformació social.”

Miquel Santamaria - Tècnic de l'Àrea de Cultura de l'Ajuntament d'Alcoi i director de la Mostra de Teatre d'Alcoi.

“Per història, per realitat present i per voluntat de futur.”

Luis Sanus - Pintor

“Perquè és arrel cultural i pedra identitària: accent parlat, aportació cultural via patrimoni, artistes de tota mena, moviments socials, Festa...”

Pepa Puchades - Actriu

“La cultura va decidir tindre a Alcoi com a mare.”

Javier Llopis - Periodista

“És una declaració gairebé obligatòria, atés el volum i la qualitat de l'activitat cultural d'una ciutat l'oferta de la qual supera moltes capitals de província.”

Carlos Merchán - Pintor

“Cultura a Alcoi? Pega una puntada a una pedra i en sortirà un artista. Beneït poble.”

Adolfo Mataix - Director de Teatre

“Per l'enorme presència que, sempre, han tingut les diferents manifestacions culturals al llarg de la nostra història.”

Montse Ripoll - Mestra de l'Escola Municipal de Belles Arts

“Perquè ha sigut capaç de conservar les tradicions, dinamitzar totes les disciplines artístiques i integrar-les en el teixit social de la ciutat i innovar en l'àmbit cultural.”

Alfons Om - Cantautor

“Alcoi té un teixit fort des d'on projectar cultura, creadora de tradicions, viver de música, terra fèrtil de pintura, literatura i dansa, bressol de teatre; l'esperit fabril és espenta per a obrir camins de la cultura que vindrà.”

Alfonso Jordá - President de l'Asociación de Amigos de la Música

“Perquè sempre ho ha sigut i ara ja toca oficialitzar-ho amb un merescut reconeixement.”

Ferran Cano - Periodista Àpunt Televisió

“Perquè des de 1256 estem aportant, com poques comarques, cultura i tradició arrelada en forma d'art i festa.”

Paco Grau - Fotògraf

“Per la seua gran diversitat cultural.”

Silvia Sempere - Artista

“Perquè representa una immillorable oportunitat de cohesió cultural de les distintes iniciatives relacionades amb la creació artística dins els diferents àmbits (arts plàstiques, espectacles teatrals, creació musical...), juntament amb la difusió del patrimoni històric d'aquesta magnífica ciutat, la qual podria projectar-se encara més.”

Ricardo Canalejas - Escriptor i presentador

“Una és per l'admiració històrica que desperta Alcoi en la cultura. L'altra és per la nostra renaixença constant en la indústria.”

Maribel Vicedo - Periodista

“Perquè la creació i patrimoni musical, teatral i artístic que té Alcoi es mereix un altaveu autònom.”

Moisés Olcina - Músic

“Perquè té la major cultura des de fa segles.”

Xesca Lloria - Periodista i Coordinadora de Comunicació d'Alcaldia

“Perquè parlar d'Alcoi ha sigut, és i serà parlar de cultura. I res ni ningú no ha pogut, pot ni podrà canviar el que és propi d'un poble.”

José Luis Antequera - Doctor en Història de l'Art per la Universitat de Múrcia

“Alcoi de tots el casal, ahir modernista i hui digital.”

Manuela Pascual - Secretaria general CC.OO. de les comarques centrals valencianes
"Per l'aposta decidida que ha fet la ciutat en aquests anys."

Ramón Climent - Exdirector dels periòdics Ciudad i El Nostre
"Perquè a Alcoi la cultura està pertot arreu, els seus carrers, edificis, entitats i persones. Alcoi és cultura."

Paco Molina - Exsecretari general de CC.OO. PV
"Alcoi bressol de Cultures."

Ximo Llorens - Periodista i guionista
"Perquè tothom ho comprendrà de seguida sense més explicacions."

Pere Camps - Director del Festival Barnasants
"Per l'Ovidi Montllor!"

Mario Candela - Periodista i mestre
"Perquè en molts llocs hi ha cultura, Alcoi és cultura."

Jordi Sedano - Exalcalde d'Alcoi
"Ho mereixem per haver estat capaços d'establir la cultura com un eix fonamental del nostre poble, de la nostra història i de la nostra manera d'entendre la vida."

Kiko Payá - Fotògraf
"Perquè a Alcoi s'ha de creure en la teua pell de gallina, perquè mai esmenta."

Àngel Beneito - Historiador
"Perquè seria una gran oportunitat que ens permetria mostrar i compartir el bagatge cultural que genera la ciutat." Rosa García - Portaveu del partit Ciudadanos d'Alcoi
"Pel seu ric patrimoni modernista i la seua identitat cultural pròpia, distintiva i dinàmica."

Pere Camps - Regidor de Cultura de l'Ajuntament d'Igualada
"No tan sols per la festivitat dels Reis, la més antiga d'Espanya, i de la vostra forma de fer per l'associacionisme, la música i pintura en la vostra ciutat, paga la pena la capitalitat."

José María Segura - Director del Museu Arqueològic Camilo Visedo d'Alcoi
"El patrimoni historicoartístic d'Alcoi, juntament amb les seues festes i les tradicions que la ciutat rememora any rere any, s'abracen per crear la CULTURA que els alcoians viuen i mostren amb orgull. Alcoi, Capital Cultural. Saber fer, saber estar."

Teresa Sanjuán - Regidora d'Informació i Defensa del Ciutadà, Democràcia Participativa i Transparència
"Sóc la mare més feliç del món, perquè tinc uns fills a qui els agrada la CULTURA. Tinc fills escriptors, tinc fills actors, pintors, escultors, arquitectes, músics, compositors, inventors... Vos convida que vingueu a gaudir de tot el que ells saben fer. EM DIUEN ALCOI."

Juan José Olcina - President de l'Associació de Sant Jordi d'Alcoi
"Per la gran riquesa i diversitat cultural en la qual participen una gran quantitat d'alcoians i transmeten a la resta de valencians."

Rosa Ripoll - Pintora
"La mescla del contemporani amb un passat grandios, fan d'ella un lloc inigualable."

Pedro Juan Parra - Historiador
"Perquè te molt de patrimoni històric, artístic i arqueològic, al qual cal sumar una gran activitat cultural."

Joan Gadea - Actor
"Jo crec que hauria de ser-ho per celebrar la XXX MOSTRA DE TEATRE."

Jordi Iborra - Membre de l'executiva del PSPV-PSOE d'Alcoi
"Per l'Ovidi, perquè hi ha costeres i ponts, música de telers i és un poble d'història d'homes que han volgut la llibertat. El meu poble Alcoi."

José Antonio Linares - President de la Societat Musical Nova d'Alcoi
"Per la gran riquesa patrimonial en tots els vessants artístics que tenim."

Daniel Moltó - Periodista d'El Mundo
"Perquè és bressol d'alguns dels principals actors i actrius de la Comunitat, de multitud de companyies teatrals amateurs i d'altres de professionals, com ara La Dependent, de les poques que es mantenen fent teatre en valencià en les últimes dècades."

Óscar Sempere - President del Grup de Dolçainers i Tabeleters de la Degollà d'Alcoi.
"Alcoi és una ciutat de grandària mitjana, però amb una vida cultural extraordinàriament gran."

Aranza de Gracia - Regidora de Polítiques Inclusives, Igualtat, Infància i Adolescència
"Alcoi és història, Alcoi és igualtat, és social, és feminisme, és progrés, anem cap endavant encapçalant tendències. És solidària i es demostra dia a dia treballant colze a colze amb la cultura."

Damià Llorens - Music de We Are Not Brothers
"Doncs... Perquè és el bressol de grans artistes i pensadors en tots els àmbits i sembla que ho continuarà sent en el futur pròxim."

José Domingo Sempere - President de l'Associació de Sant Maure Màrtir
"Perquè Alcoi és bressol cultural des de les pintures de la Sarga fins a l'art modernista valencià. Barreja d'artistes i de manifestacions culturals com en cap lloc."

Vicent Argudo - Responsable de «Cadenas Musicales» de la SER

“Per l'esforç col·lectiu que massivament Alcoi fa per mantindre les tradicions que vertebraren la seua cultura local, signes identitaris d'un poble orgullós.”

Natxo Lara - Periodista

“Emilio Sala, Fernando Cabrera, Carlos Palacio, José Luis González, Joan Valls, Gil-Albert, Isabel-Clara Simó, Vicente Pascual, Ovidi Montllor...
...Perquè Alcoi ha estat, és i serà un focus i un pol d'atracció de totes les disciplines de l'Art. Silvestre Vilaplana, Àngel Lluís Ferrando, Carles Cortés, Solbes Arjona, Jordi Raül Verdú, Francesc Gisbert, Jordi Bernàcer, Jordi Vila, Júlia...”

Octavi Masià - Realitzador de cinema

“Perquè quan a Alcoi algú es tira un pet, ja és una performance.”

Silvestre Vilaplana - Escriptor

“Perquè l'ànima d'Alcoi està feta de l'estima a la cultura.

Per Valls, Ovidi i Clara Simó.

Per ells i perquè estem fets de versos, de pintura, de música, de ponts que uneixen. A Alcoi el sol naix amb poemes i s'adorm bressolat per simfonies.”

Isaac Montllor - Ballarí

“Perquè a Alcoi la cultura ens ajuda a aprendre, pensar, entendre, respectar i tenir una opinió sobre les coses. En definitiva, la cultura ens serveix per a construir les bases socials d'una comunitat i una societat millor.”

Joan Aracil - Guitarrista

“Perquè el seu potencial humà creu en ella.”

Joan Ponsoda - Percussionista

“La cultura és un pont de saviesa i el vincle amb allò que ens ha precedit; i, per tant, Alcoi no pot oblidar-se del seu passat, present i futur.”

Antonio Piñero - Publicista

“Ser alcoià porta implícit la sort de nàixer i créixer amb l'arrelament de la tradició i la màgia de les singularitats del Nadal alcoià. L'originalitat inèdita del seu passat, la fascinació i l'enriquiment del seu present. I el seu reconeixement futur internacional que afermarà la seua immortalitat cultural.”

Miguel Peidro - Guionista

“Per qualitat i per quantitat, Alcoi Capital Cultural Valenciana.”

Rafa Jordán - Membre del VAM! i MusicaproCV

“Per història, present i futur.”

Juli Mira - Actor

“Per vocació i per tradició. Perquè hem sigut, som i serem a l'avantguarda de la cultura valenciana; Alcoi Capital Cultural Valenciana!”

Hiroshi Fuji - Dolçainer i guitarrista

“Perquè l'ànima d'Alcoi està feta de l'estima a la cultura.”

Pau Durà - Actor i director

“Si les Arts, en qualsevol de les seues expressions, no hagueren estat tan presents a la nostra infància, no seria tanta la gent que, dedicada a la Cultura en cos i ànima, coincidirem a dir que som nascuts a Alcoi.”

Pablo Llorens - Realitzador d'animació

Alcoi sempre ha tingut una gran relació amb la cultura. Des de la Mostra de Teatre d'Alcoi fins a l'escola d'arts i oficis, reconvertida hui a l'escola superior d'art i disseny, aquesta ciutat ha despuntat sempre pel seu esforç i dedicació en àmbits culturals i artístics. I això ha fet que hagen eixit d'ací grans talents de molts camps: pintors, escultors, escriptors, animadors, ... I continua apuntant alt, amb grans sales expositives, com l'IVAM- CADA, esdeveniments capdavanters, com el futur festival d'animació Animac, i tradicions singulars destacades com la representació del Tirisiti.

Mari Llanos Iborra - Guia IVAM CADA

“Alcoi és paradigma d'estima per la cultura pròpia. És terra on les vivències de tots conflueixen en el camí de l'esforç, de la lluita, de la creativitat.”

Rossana Antolí - Artista

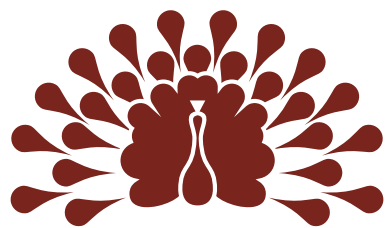
“Alcoi és una ciutat que té un teixit artístic, musical i escènic molt extens. Sempre dic amb orgull d'on són els meus orígens, i la tradició artística de la qual vinc i que envolta i ha envoltat la ciutat.”

Xavier Cortés - Realitzador de cinema

Per tants i tants talents que ha generat la nostra ciutat, perquè la cultura ha estat fonament del que som. Aquest any a Alcoi toca reconèixer per a créixer com a Capital Cultural Valenciana.

Manolo Antolí - Artista

Estic d'acord en tots els que diuen que Alcoi és bressol d'artistes. I molt més quan veus que en aquests moments ni han alcoiàns en llocs molt destacats en totes les disciplines de l'art. Per tant jo estic segur que Alcoi representa, pel seu passat i pel seu present, una magnífica capital cultural.

ALCOI

CAPITAL

CULTURAL

VALENCIANA

2020 - 2021

Ajuntament d'Alcoi

ALCOI (CULTURA